

ANTTI SUVIRANTA

SUOMALAISEN LAKIMIESYHDISTYKSEN SATA VUOTTA 1898–1998¹

Suomalainen Lakimiesyhdistys täytti sata vuotta lokakuun 22. päivänä 1998. Satavuotispäivänsä kunniaksi yhdistys julkaisi juhlakirjan, jonka pääkohteena on suomalaisen oikeuskulttuurin kehitys tänä sadan vuoden aikana. Yhdistys on itse tämän oikeuskulttuurin olennainen osa – ei kuitenkaan niin suuri osa, että yhdistystä ja sen toimintaa voitaisiin vähänkään perusteellisemmin käsitellä maan koko oikeuskulttuurin kehitystä koskevassa esityksessä. Yhdistys piti kuitenkin tarpeellisenä juhlia satavuotispäivänä myös itseään pysyvällä tavalla ja muistaa kiitollisena yhdistyksessä sadan vuoden aikana toimineita ja vaikuttaneita ihmisiä. Sen vuoksi sisältyy juhlakirjaan myös tämä esitys yhdistyksen vaiheista ja toiminnasta päättyvänä satavuotiskautena.

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen historiasta on useita aikaisempia esityksiä. Yhdistyksen 50-vuotisjuhlakirjaan sisältyy omana osastonaan ”Historiallisia katsauksia”, jossa on *A. K. Ikkalan* perusteellisen 50-vuotishistorian lisäksi *Tauno Ellilän* katsaus Lakimies-lehden vaiheisiin ja *Aarne Saarialhon* artikkeli ”Suomenkieli ja Suomalainen Lakimiesyhdistys”. *Paavo Alkion* kirjoitukseen suomenkielisestä lakialan kirjallisuudessa sisältyy lisäksi jakso Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen osuudesta suomenkielisen lakialan kirjallisuuden kehittämisessä. Yhdistyksen 75-vuotisjuhlakirjan aloittaa *Kalle O. Pesosen* kirjoittama yhdistyksen toiminnan historia. Yhdistyksen muiden merkkipäivien yhteydessä ovat Lakimieheen kirjoittaneet historiallisia katsauksia *Lauri Ailio* (30 vuotta), *Lauri Borenius* (40 vuotta), *Kalle O. Pesonen* (60 ja 70), *Antti Poukka* (80) ja *Juhani Wirilander* (90 vuotta), minkä lisäksi

¹ Kirjoitus on julkaistu teoksessa Suomen oikeuskulttuurin suuri linja. Suomalainen Lakimiesyhdistys 100 vuotta. Helsinki 1998 s. 196–244. Tämän eripainoksen tekstiin on tehty joitakin pieniä muokkauksia.

A. K. Ikkala on yhdistyksen 60-vuotispäivään liittyen täydentänyt K. J. Ståhlbergin arkiston perusteella 50-vuotishistoriaansa yhdistyksen varhaisvaiheiden osalta.²

Lakimieheissä on aikojen kuluessa myös julkaistu lehden historiaa ja muita yhdistyksen historian eri puolia koskevia kirjoituksia, joihin palaan asianomaisissa yhteyksissä.

Kun tämän kirjoituksen tarkoituksena on esittää kokonaiskuva Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen vaiheista, en ole kaihtanut edeltäjeni artikkelien tarvittaessa yksityiskohtaistakin hyväksi käyttämistä (niihin enää erikseen viittaamattakin). Näiden artikkelien varaan on lukijan silti jättäydyttävä monen detaljitiedon osalta. Satavuotiskauden viimeiseltä kymmenvuotisjaksolta on ollut pyrittävä vastaavaan detaljirikkauteen kuin aikaisemmissa kirjoituksissa edellisten 90 vuoden osalta. Varsinkin tämän kymmenvuotiskauden osalta ovat tärkeänä lähteenä yhdistyksen vuotuiset toimintakertomukset (joihin niihinkään ei erikseen viitata).

SUOMALAISEN LAKIMIESYHDISTYKSEN PERUSTAMINEN

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen perustamispäivänä pidetään täydellä syyllä loka-kuun 22 päivää 1898. Silloin perustettiin ”Suomenmielisten juristien klubi”, johon heti liittyivät K. J. Ståhlberg, P. E. Svinhufvud, Ano Caselius, Emil Wallin, Santeri Saarinen, Johannes Peltonen, Ilmari Blomstedt, Max Schulman, Wilhelm Blåfield,

2 Ks. *Ikkala*, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen 50-vuotistaipaleelta, Juhlajulkaisu Suomalainen Lakimiesyhdistys 1898 – 22/10 – 1948 s. 7–61; *Ellilä*, Katsaus Lakimies-lehden vaiheisiin, m. t. s. 62–89; *Saarialho*, Suomenkieli ja Suomalainen Lakimiesyhdistys, m. t. s. 90–106; *Alkio*, Suomenkielinen lakialan kirjallisuus, m. t. s. 222–229; *Pesonen*, Piirteitä Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toiminnasta 70 vuoden ajalta, Suomalainen Lakimiesyhdistys 75 vuotta (1973); *Ailio*, Katsaus Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen syntyyn ja vaiheisiin 30-vuotiskautena, LM 1928 s. 209–222; *Borenius*, Katsaus Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen vaiheisiin viimeisenä 10-vuotiskautena, LM 1938 s. 305–324; *Pesonen*, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toiminnan kuudennelta vuosikymmeneltä, LM 1958 s. 817–846; *sama*, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toiminnan seitsemänneltä vuosikymmeneltä, LM 1968 s. 773–808; *Poukka*, Suomalainen Lakimiesyhdistys 80-vuotias, LM 1979 s. 101–125; *Wirilander*, Suomalainen Lakimiesyhdistys 90 vuotta, LM 1988 s. 755–769; *Ikkala*, Täydennystä Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen varhaisempaan historiikkiin, LM 1958 s. 805–816. Ks myös *Aarne Rekola*, Suomalainen Lakimiesyhdistys 50-vuotias, LM 1948 s. 339–345; *V. Merikoski*, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen 60-vuotisjuhlapäivänä, LM 1958 s. 925–931. Käytettävissäni on lisäksi ollut *Annakaisa Aallon* oikeushistorian harjoitusseminaarityö ”Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen perustaminen vuonna 1898” (1997).

Vilho Selin, E. W. Waldén, E. W. Pettersson, Vilho Luukkonen, Ivar Groundstroem, Wilh. Witikkala, Kaarlo Ignatius ja T. Järnefelt.³ Saman vuoden päättyessä klubissa oli jo 40 jäsentä.

Klubi oli ”yksityinen seura”: silloisissa poliittisissa oloissa ei yritettykään hakea senaatilta perustamislupaa, joka olisi ollut tarpeen paitsi oikeuskelpoisuuden saamiseksi myös julkista toimintaa varten. Klubi toimi kuitenkin järjestyneissä muodoissa: klubilla oli toimikunta, jonka ensimmäisenä puheenjohtajana oli P. E. Svinhufvud ja seuraavana, Svinhufvudin muutettua hovioikeuden asessoriksi Turkuun, vuodesta 1902 K. J. Ståhlberg.

Selvin motivaatio klubin perustamiseen näkyy klubin nimen ensimmäisestä sanasta: *suomenmielisten* juristien klubi. Jäseniä yhdistäväksi tekijäksi ei ajateltu yhteistä äidinkieltä, vaan yhteistä halua suomen kielen aseman edistämiseksi ja turvaamiseksi. Oikeudenkin alalla oli suomen kielen asema jo muutaman vuosikymmenen aikana parantunut monin tavoin, mutta puutteita oli nimenomaan oikeuden alalla vielä paljon: säädösten suomenkielisessä asussa ja virkamiesten suomen kielen taidossa oli parantamisen varaa, oikeustieteen oppikirjat ja yliopisto-opetus olivat miltei yksinomaan ruotsinkielisiä jne. Juristien yhteisenä yhdistyksenä oli vuonna 1862 perustettu Juridiska Föreningen (i Finland), suomeksi sittemmin Suomen Lainopillinen Yhdistys), mutta kun useimmat sen jäsenistä olivat ruotsinkielisiä ja keskustelukielenä samoin kuin yhdistyksen aikakauskirjan pääasiallisena kielenä oli ruotsi, ei sen voitu odottaa ottavan suomen kielen asiaa omakseen (joskin Lainopillisen Yhdistyksen jo vuonna 1892 tekemän päätöksen perusteella suomennettiin *Rudolf Sohmin* Instituutiot suomenkielisen oikeustieteellisen kirjallisuuden synnyttämiseksi⁴). Mihinkään vastakohtaisuuteen yhdistysten välillä ei kummankaan taholta silti pyritty.

Suomenmielisten juristien klubi ei ollut ensimmäinen esimerkki rinnakkaisyhdistysten syntymisestä kielellisellä perusteella. Mainittakoon tässä Duodecim (1881, sittemmin Suomalainen Lääkäriseura Duodecim), Suomenkielisten luonnontieteen

3 Perustamispäivä mainitaan painettuna ensimmäisen kerran klubin ensimmäisen sihteerin *Vilho Selinin* (sittemmin *Selinheimo*) toimittamassa Selin suvun sukuluettelossa (1899, s. 93) johon *Ailio* viittaa 30-vuotishistoriikissaan (s. 209). Ennen Ailion löytöä katsottiin Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen toiminnan alkaneen jo keväällä 1989, ja tällä perusteella suunniteltiin vuoden 1928 kevätkokousta yhdistyksen 30-vuotisjuhlakokoukseksi. Ks. Suomalainen lakimiesten yhdistys täyttää 30 vuotta, LM 1928 1928 s. 116.

4 Ks. *J. Grotenfelt*, Juridiska Föreningen i Finland 1862–1912, JFT 1912 s. 544–545.

ystävään yhdistys Vanamo (1896, sittemmin Suomalainen Eläin- ja Kasvitieteellinen Seura Vanamo) ja Suomalaisten Teknikkojen seura (1896, sittemmin Suomen Teknillinen Seura).

Kielikysymys ei ollut ainoa sivistyneistöä ja sen mukana lakimieskuntaa jakava raja. Suomenmielisten keskuudessa oli aikaisemmin yhtenäisen Suomalaisen puolueen keskuuteen vähitellen syntynyt jako konservatiivisiin, mutta samalla sosiaalireformistisiin ”vanhoihin” (vanhasuomalaisiin, suomettarelaisiin) ja kulttuuri-, talous- ja poliittisessa mielessä liberaaleihin ”nuoriin” (nuorsuomalaisiin, päivälehteläisiin), mutta sitä mukaa kuin ratkaisevaksi tuli suhtautuminen venäläisvallan kiristyyviin otteisiin, nämä mielipide-erot syvenivät ystävyysuhteitakin entistä enemmän katkaisevaksi ja perheitäkin jakavaksi kuiluksi myöntövyysuunnan ja perustuslaillisten välillä.

Suomenmielisten juristien klubin perustamiseen tämä jako ei vielä näytä vaikuttaneen, vaan klubiin liittyi sekä vanha- että nuorsuomalaisia. Ensimmäiset johtomiehet Svinhufvud ja Ståhlberg olivat tunnettuja nuorsuomalaisia; vuonna 1902 taas käytiin tiukka varapuheenjohtajan vaali vanhasuomalaisten Aksel August Liliuksen (sittemmin Liston, 6 ääntä) ja J. K. Paasikiven (5 ääntä) välillä. Syvenevä kuilu ilmeni kuitenkin yhdistyksen kokouksissa terävästi politisoituneissa keskusteluissa. Se on myös voinut olla syynä siihen, että klubin toiminta oli lamassa helmikuusta 1903 lokakuuhun 1905.

Koko kansan katsomuksia ajatellen oli vielä jyrkempi raja se, jota vielä vähän aikaisemmin olisi parhaiten voitu sanoa säätyläisten ja rahvaan, 1890-luvun lopulla näkökulmasta riippuen ehkä pikemmin ”etuoikeutettujen luokkien” ja ”työtätekevän kansan” väliseksi. Tällä rajalla ei saattanut olla merkitystä Suomenmielisten juristien klubin perustamisen eikä ainakaan sanottavasti myöskään klubin jäsenjoukon muotoutumisen kannalta.

MUODONMUUTOKSIA

Vuoden 1905 suurlakon aikana julkaistussa marraskuun manifestissa (”Keisarillisen Majesteetin Armollinen Julistuskirja toimenpiteistä laillisen järjestyksen palauttamiseksi maahan”) annettiin senaatin tehtäväksi mm. valmistaa ehdotus sanan-, kokoontumis- ja yhdistymisvapauden turvaaviksi perustuslainsäännöksiksi. Manifesti johti elokuun 20 päivänä 1906 annettuun perustuslain voimaiseen lakiin lausunto-, kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta. Suomenmielisten juristien klubi ei jäänyt odottamaan tämän lain säätämisvaiheita ja voimaantuloa, vaan hyväksyi marraskuun 24 päivänä 1905 ”Suomalaiselle lakimiesten yhdistykselle” säännöt ja haki niille senaatin vahvistusta, joka saatiin tammikuun 29 päivänä 1906. Sen jälkeen voitiin pitää yhdistyksen perustava kokous saman vuoden maaliskuun 15 päivänä.⁵

Lauri Ailion mainitsemana, mutta ilmeisesti mihinkään sääntöihin merkitsemättömänä Suomenmielisten juristien klubin tarkoituksena oli edistää suomalaisen lakikielen kehittämistä ja ylläpitää jäsenissään lainopillisia harrastuksia. Vuoden 1905 sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoituksena oli olla yhdyssiteenä lakimiesten kesken lainopillisen harrastuksen ja laintuntemuksen edistämiseksi suomenkielisillä esitelmillä, keskusteluilla ja julkaisuilla.

Itsenäisessä Suomessa säädettiin vuonna 1919 yhdistyslaki. Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen merkitsemiseksi tämän lain mukaisesti yhdistysrekisteriin ja vuoden 1905 sääntöjen kehittämiseksi muutenkin yhdistys hyväksyi joulukuun 19 päivänä 1919 itselleen uudet säännöt. Näiden sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoituksena oli olla yhdyssiteenä Suomen suomenkielisten lakimiesten kesken ja toimia lainopillisen harrastuksen ja laintuntemuksen edistämiseksi Suomessa. ”Tarkoituksenaan se koettaa toteuttaa toimeenpanemalla keskuudessaan kokouksia, toimittamalla ja kustantamalla suomenkielistä lainopillista kirjallisuutta ynnä muilla senlaatuilla keinoilla.”⁶

Vuoden 1919 sääntöjen mukaan Suomalainen lakimiesten yhdistys toimi vuoteen 1940, jolloin marraskuussa hyväksyttiin uudet säännöt. Näissä muutettiin yhdistyksen nimeksi Suomalainen Lakimiesyhdistys. Yhdistyksen tarkoitusta muutettiin si-

5 Säännöt, jotka käsittivät vain viisi pykälää, julkaistiin Lakimieheissä 1905 s. 226–227.

6 Säännöt on julkaistu Lakimieheissä 1919 s. 295–297.

ten, että yhdistyksen nyt tuli olla yhdyssiteenä suomalaisten – eikä siis vain Suomen suomenkielisten – lakimiesten kesken sekä toimia paitsi lainopillisen harrastuksen ja laintuntemuksen nimenomaan myös lainopillisen tutkimuksen edistämiseksi, ja lisättiin siten, että yhdistyksen myös tuli toimia Suomen lainopin tunnetuksi tekemiseksi ulkomailla. Sääntöjen määräystä tarkoitusten toteuttamiskeinoista lavennettiin mm. poistamalla kokousten pitämistä koskevasta kohdasta määrite ”keskuudessaan”, sallimalla muidenkin kuin suomenmielisten julkaisujen toimittaminen ja kustantaminen sekä lisäämällä maininta yhteyden pitämisestä vastaaviin ulkomaisiin järjestöihin. Yhdistyksen hallituksen toimikaudet muutettiin. Koko hallitus oli siihen asti valittu vuosittain. Tämä järjestys säilytettiin puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan osalta, mutta muiden hallituksen jäsenten osalta siirryttiin kolmivuotisiin vaalikausiin siten, että heistä kolmannes oli vuosittain erovuorossa.⁷

Vuoden 1940 säännöt korvattiin vuonna 1969 uusilla. Yhdistyksen tarkoitus ja sen toteuttamistavat säilytettiin ennallaan sitä lukuun ottamatta, että ’lainopillinen’ korvattiin ’oikeustieteellisellä’. Hallituksen vaalitapaa kehitettiin edelleen. Nyt muutettiin myös yhdistyksen puheenjohtajan vaalikausi kolmivuotiseksi, kun taas varapuheenjohtajan valitsee hallitus keskuudestaan. Sitä paitsi on ehdokkaat niin hyvin puheenjohtajan kuin hallituksen muiden jäsenten vaaleja varten ilmoitettava yhdistyksen marraskuun kokouksessa, minkä jälkeen vaali näin asetettujen ehdokkaiden kesken toimitetaan joulukuussa pidettävässä vaalokokouksessa. Näitten sääntömääräysten tarkoituksena on estää se, että pieni vähemmistöryhmittymä voisi yllätyksellä vallata yhdistyksen johdon⁸. Vuoden 1969 sääntöjä muutettiin vuonna 1982 siten, että myös ulkomailla tutkintonsa suorittanut lakimies voi liittyä yhdistykseen.

7 Säännöt on julkaistu Lakimiehessä 1940 s. 400–402.

8 Säännöt on julkaistu Lakimiehessä 1969 s. 997–999. Erästä kaappausyrityksestä ks. *Jussi Pajujoja – Kaijus Ervasti*, Suomen Lakimiesliiton historia (1994) s. 121.

YHDISTYKSEN JÄSENISTÖ

Suomenmielisten juristien klubi oli periaatteessa tarkoitettu tuomarin virkaan oikeuttavan tutkinnon suorittaneille, mutta harkinnan mukaan hyväksyttiin jäseniksi esim. senaatin virkamiehiä, joilla oli vain aikaisempi kameraalitutkinto. Vuoden 1905 sääntöjen mukaan otettiin Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen jäseniksi ”yhdistyksen tarkoitusta harrastavia, lainopillisen tutkinnon suorittaneita henkilöitä”, mutta vuoden 1919 sääntöjen mukaan voivat jäseniksi liittyä lainopillisen tutkinnon suorittaneiden lisäksi muutkin ”lainoppia harrastavat henkilöt”. Tämä katsottiin kuitenkin jo pian ”liian venyväksi”, ja jo vuonna 1920 yhdistys päätti soveltaa tätä kriteeriä siten, että jäseniksi voitiin ”erikoistapauksissa” ottaa ”sellaisia lainoppia harrastavia henkilöitä, jotka pitempiaikaisen toiminnan kautta valtion virassa taikka muulla sitä vastaavalla tavalla olivat tuollaista harrastusta osoittaneet”. Vuoden 1940 säännöissä tämä kriteeri kirjoitettiin siten, että jäseniksi voivat liittyä henkilöt, jotka ”ovat tunnetut lainopillisista harrastuksistaan”.

Vuoden 1969 säännöistä rajoitettiin varsinaisten jäsenten piiri taas pelkästään lakimiehiin (henkilöihin, jotka ovat suorittaneet oikeustieteen kandidaatin tai sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon; vuoden 1982 muutoksessa tuli sanan ’aikaisemman’ tilalle ’oikeustieteellisen’). Vuoden 1969 säännöissä tehtiin mahdolliseksi *kutsua* yhdistyksen *asiantuntijajäseneksi* ”muun kuin oikeustieteellisen tutkinnon suorittanut tiedemies, joka toiminnallaan on osoittanut edistävänsä yhdistyksen tarkoitusprien toteutumista”. Ensimmäisiksi asiantuntijajäseniksi kutsuttiin heti professorit Aapeli Saarisalo, Unto Uotila ja Yrjö Blomstedt. Uusiksi asiantuntijajäseniksi on kutsuttu professorit Heikki Ylikangas (1981) ja Esko Riepula (1982).

Pääsyinä Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen suhteellisen merkityksen vähenemiselle 1970-luvulta lähtien lienevät toisaalta erikoisalojen lakimies- ja muiden yhdistyksen merkityksen kasvaminen ja toisaalta se, että aikaisempaa pienempi osa lakimiehistä pitää tarpeellisena hankki Lakimies-lehden omaan kirjahyllyynsä. Numeroina yhdistyksen jäsenluku kehittyi kymmenvuotiskautena 1987–1997 seuraavasti:

1987	3580	1993	3899
1988	3606	1994	3953
1989	3622	1995	3956
1990	3613	1996	4074
1991	3716	1997	4104
1992	3942		

YHDISTYKSEN HALLINTO

Yhdistyksen ensisijaisena edustajana ja sen toiminnasta jäsenille ensisijaisessa vastuussa on yhdistyksen puheenjohtaja, vaikka hän juridisesti onkin vain *primus inter pares*, jolla on yksi ääni yhdistyksen ja sen hallituksen kokouksissa. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen puheenjohtajina ovat olleet:

1898–1901	lainvalmistelukunnan jäsen, hovioikeuden varakanneviskaali, sihteeri ja asessori, lakit. kandidaatti P. E. Svinhufvud
1902–1910	senaatin protokollasihteeri, senaattori, professori K. J. Stålberg
1911–1913	professori Allan Serlachius (sittemmin Särkilahti)
1914–1920	senaatin protokollasihteeri, senaattori, oikeusneuvos, lakit. tohtori F. O. Lilius
1921–1922	professori Antti Tulenheimo
1923–1924	professori, oikeusneuvos Allan Serlachius
1925–1926	hallintoneuvos Iivar Ahava
1927–1928	apulaisoikeuskansleri, oikeuskansleri, lakit. kandidaatti U. J. Castrén
1929–1930	eduskunnan sihteeri, laamanni Anton Kotonen
1931–1932	professori Bruno A. Sundström (sittemmin Salmiala)
1933–1937	professori B. Sjöström
1938–1945	professori Kaarlo Kaira
1946–1950	professori V. Merikoski
1951–1955	professori Aarne Rekola
1956–1958	professori V. Merikoski
1959–1963	professori Tauno Tirkkonen
1964–1969	professori Tauno Ellilä
1970–1973	professori Simo Zitting
1974–1976	professori Esko Hoppu

1977–1979	työtuomioistuimen presidentti, professori Antti Suviranta
1980–1982	professori Toivo Holopainen
1983–1988	professori Mikael Hidén
1989–1991	professori, oikeusneuvos Juhani Wirilander
1992–1994	professori, ylim. hallintoneuvos Leena Kartio
1995–1998	KHO:n presidentti, dosentti Pekka Hallberg
1999–2001	professori Raimo Lahti
2002–2004	professori Risto Nuolimaa
2005–	hallintoneuvos Pekka Vihervuori

Yhdistyksen hallituksen muut jäsenet ovat puheenjohtajan rinnalla juridisessa vastuussa yhdistyksen toimista. He ovat keskeinen voimavara yhdistyksen toimintaa ideoitaessa ja kehitettäessä. He edustavat myös kokemusta ja jatkuvuutta, kun monella heistä on pitempi ura yhdistyksessä kuin kulloisellakin puheenjohtajalla. Tärkeä asema on hallituksen työjaostolla, johon nykyisin kuuluvat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kaksi muuta hallituksen jäsentä. Puheenjohtajan ja muiden hallituksen jäsenten ympärille kootaan myös työryhmiä valmistelemaan ja hoitamaan erilaisia, usein vuosikausia kestäviä projekteja. Näissä työryhmissä on myös voitu hyödyntää yhdistyksen aikaisempien puheenjohtajien taitoja ja kokemusta; varapuheenjohtajiksi tai hallituksen muiksi jäseniksi he eivät yleensä ole palanneet. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen hallituksen ”muina jäseninä” ovat vuosina 1964–1998 toimineet:

1964–1994	lainsäädäntöneuvos, oikeusneuvos, oikeustieteen tohtori Erkki Ailio
1970–	professori, pääjohtaja, kansanedustaja Olli Ikkala
1970–	toimitusjohtaja, varatuomari, kauppaneuvos Pertti Niemistö
1971–1994	toimitusjohtaja, oikeustieteen tohtori Matti L. Aho
1973–	hallitusneuvos, varatuomari Heikki Jaatinen
1973–1988	apulaisprofessori, ylim. hallintoneuvos, professori Juhani Wirilander (varapuheenjohtaja 1983–1988)
1980–	hovi oikeudenneuvos, hovioikeuden presidentti Martti Leistén
1984–1994	hallintoneuvos, vt. professori, KHO:n presidentti Pekka Hallberg (varapuheenjohtaja 1992–1994)
1984–1991	professori Leena Kartio (varapuheenjohtaja 1989–1991)
1989–1998	professori Raimo Lahti (varapuheenjohtaja 1995–1998)

1992–	professori Risto Nuolimaa
1995–	kansliapäällikkö Kirsti Rissanen
1995–	ylivohtaja, eurotuomari, oikeustieteen tohtori Virpi Tiili
1995–	oikeusneuvos, oikeustieteen tohtori Mikko Tulokas

Puheenjohtajan oikeana kätenä on yhdistyksen sihteeri, jonka hallitus ennen vuoden 1940 sääntöjä valitsi keskuudestaan, mutta on sen jälkeen valinnut sääntönmukaisesti ulkopuoleltaan. Sihteeri vastaa rutiineista, kaiken tapahtumisesta ajallaan ja oikein, mutta myös monet aloitteet ja ideat ovat hänestä lähtöisin, ja hän myös valmistelee hallituksen ja yhdistyksen kokouksissa tai muutoin esille tulleet ajatukset käsittelykelpoiseen muotoon. Sihteeri valitaan vuodeksi kerrallaan, mutta yhdistyksellä on ollut onni saada taitavia ja tarmokkaita sihteereitä, jotka usein ovat jatkaneet tehtävässään hyvin monia vaalikausia ja niin perehtyneet yhdistyksen asioihin ja toimintaan ja olleet puheenjohtajalle ja hallitukselle verrattomana tukena. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen sihtereinä ovat olleet:

1898–1902	varatuomari (hänen oman senaikaisen käytäntönsä mukaan ”nimituomari”) Vilho Selin (sittemmin Selinheimo)
1903	lakit. kandidaatti Ivar Groundstroem
1909–1911	lakit. tohtori Heimo Helminen
1912–1914	lakit. kandidaatti Lauri Cederberg
1915–1919	lakit. kandidaatti Kyösti Haataja
1920	esittelijäsihteeri Niilo A. Mannio
1921–1922	oikeussihteeri Oiva Huttunen
1923–1925	hallitussihteeri O. J. Laurila
1926	eduskunnan sihteeri Eino J. Ahla
1927–1929	oikeussihteeri Lauri Ailio
1930–1933	lakit. tohtori Tapio Tarjanne
1934	lakit. tohtori Paavo Kekomäki
1935–1936	oikeussihteeri N. A. Lang
1937–1940	varatuomari Lauri Borenus
1941	lakit. kandidaatti Reino Ellilä
1942–1946	lakit. kandidaatti Teuvo Aura
1946–1956	varatuomari Kalle O. Pesonen
1957–1960	lakit. lisensiaatti Kauko Sipponen
1961–1964	varatuomari Pertti Niemistö
1964–1968	varatuomari Heikki Jaatinen
1968–1971	hovioikeudenneuvos Antti Poukka
1971–1980	hovioikeudenneuvos Martti Leistén
1980–	käräjätuomari Ritva Erma

Yhdistyksen rahastonhoitajan voisi sanoa toimivan puheenjohtajan näkymättömänä vasempana kätenä. Yhdistyksen talous on varsinkin julkaisutoiminnan ansiota laajaa ja rahastonhoitajan tehtävät tärkeitä ja vastuullisia, mutta niin kauan kuin taloudenpito menee hyvin – niin kuin tähän asti on mennyt – rahastonhoitajan osuutta tuskin huomataan edes silloin kun tilinpäätös allekirjoitetaan hallituksen kokouksessa tai vastuuvapautta käsitellään yhdistyksen vuosikokouksessa. Vain tilintarkastajat voivat tarkemmin seurata rahastonhoitajan toimintaa. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen seitsemäntenätoista rahastonhoitajana on vuodesta 1980 ollut varatuomari, pankinjohtaja Heikki Mälkönen.

Yhdistyksen tilintarkastajien tehtävät kiersivät aikaisemmin yhdistyksen jäsenten kesken, mutta vuodesta 1987 lähtien ovat yhdistyksen jäsenten hoidossa olleet vain toisen tilintarkastajan ja hänen varamiehensä tehtävät, kun taas toisena tilintarkastajana on ollut vuosina 1987–1996 kauppatieteen maisteri, KHT Antti Helenius ja vuodesta 1988 kauppatieteen maisteri, KHT Juha Tuomola sekä näiden varamiehenä vuodesta 1987 kauppatieteen lisensiaatti, KHT Risto Järvinen. Toisena tilintarkastajana on vuonna 1988 ollut toiminnanjohtaja Viljo Tuokko, vuosina 1989 ja 1990 kihlakunnantuomari Harri Äimä ja vuodesta 1991 osastopäällikkö, varatuomari Iloona Ervasti-Vaintola sekä varatilintarkastajana vastaavasti Äimä, Ervasti-Vaintola ja laamanni Lauri Melander.

Yhdistyksen elämä ei ole pelkkää asiaa. Kokouksen esitelmöitsijälle tarjotaan illallinen. Toisinaan illallisella ovat esitelmöitsijän lisäksi mukana vain yhdistyksen edustajat, toisinaan – varsinkin aikaisempina vuosina – on kokousväelle varattu tilaisuus osallistua ateriaan (omalla kustannuksella). Juhlallisempi tilaisuus voi vaatia juhlallisempaa vieraanvaraisuutta, eroaville toimihenkilöille voidaan järjestää karonkka jne. Kaikesta tästä huolehtii yhdistyksen isäntä (alkuaikoina klubimestari). Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen isäntänä on vuodesta 1981 ollut asianajaja Timo Cleve.

Jos on sihteeri puheenjohtajan, niin on toimistonhoitaja sihteerin oikea käsi; ja jos sihteeri vastaa rutiineista, niin toimistonhoitaja hoitaa ne. Sihteerin lisäksi kääntyvät toimistonhoitajan puoleen kyselyin ja pyynnöin puheenjohtaja, muut hallituksen jäsenet ja toimihenkilöt sekä yhdistyksen jäsenet. Paperia syntyy ja lähtee, kirjoja ja rahaa tulee ja lähtee, hallitus ja työryhmät saavat kokouksiinsa kahvinsa ja pullansa, pasteijansa ja leivoksensa. Legendaarisen Liisi Teivosen jälkeen on Suo-

malaisen Lakimiesyhdistyksen toimistonhoitajana vuodesta 1978 ollut merkonomi Suoma Sutinen ja hänen apunaan toimistosihteerinä vuodesta 1995 merkonomi Marja Anttonen. Aina saa yhdistyksen toimistoon soittaessaan ja siellä käydessään ystävällisen, iloisen, asiantuntevan ja täsmällisen kohtelun ja palvelun.

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toimisto sijaitsi vuodesta 1977 Annankatu 16:ssa, jossa oleva Olga ja Kaarle Oskari Laitisen säätiön omistama huoneisto oli säätiön kanssa tehdyn sopimuksen perusteella kunnostettu yhdistyksen toimisto- ja kokouskäyttöön. Huoneisto oli kuitenkin käyttötarkoitukseltaan asuinhuoneisto eivätkä yhdistyksen, säätiön ja taloyhtiönkin pyrkimykset käyttötarkoituksen muuttamiseksi johtaneet tulokseen (vaikka kiinteistön monet muut huoneistot oli sallittu muutettavaksi toimistokäyttöön). Sen vuoksi yhdistys joutui vuonna 1992 muuttamaan toimistonsa Albertinkatu 30:stä vuokraamansa vaatimattomaan liikehuoneistoon ja käyttämään Annankadun huoneistoa Olga ja K. O. Laitisen kodin sisustuksen turvin vain hallituksen ja työryhmien kokouspaikkana sekä kirjakokoelmien säilyttämiseen. Hankalasta tilanteesta pääsemiseksi yhdistys hankki syksyllä 1997 uudet toimitilat Kasarmikatu 23:sta. Uusi huoneisto restauroitiin ja kalustettiin – edustavasti, ja yhdistyksen toimisto muutti sinne vuoden 1998 alusta. Albertinkadun vuokrasopimuksesta luovuttiin, ja myös Laitisten säätiön huoneisto jäi pois yhdistyksen käytöstä.

YHDISTYKSEN KOKOUKSET

Suomenmielisten juristien klubin tärkeimpänä toimintamuotona oli kokousten järjestäminen klubin jäsenten kesken. Kokoukset ovat säilyneet tärkeinä myös senaatin vahvistamisen sääntöjen turvin ja sitten rekisteröitynä toimivan Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toiminnassa, vaikka rinnalle onkin tullut muita toimintoja. Missään vaiheessa ei kokousten päätarkoituksena ole ollut kokousten yhdistyslain tuntema funktio, yhdistyksen ylimmän päätösvallan käyttäminen. Samaan tapaan kuin tieteellisissä yhdistyksissä yleensäkin Suomenmielisten juristien klubin kokouksissa käsiteltiin ja Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kokouksissa on aina käsitelty jäseniä kiinnostaviksi katsottuja juridisia kysymyksiä esitelmien, alustusten ja keskustelujen muodossa ilman että yleensä päädyttäisiin yhdistyksen päätökseen tai

muuhun kokouksen kannanottoon.

Suomenmielisten juristien klubi piti kokouksensa säännönmukaisesti joka kuukauden ensimmäisenä arkitiistaina, paitsi kesäkuukausina. Vaikka klubi oli ”aivan yksityinen seura”, oli senkin kokouksista ilmoitettava kaupungin poliisiviranomaisille. Tästä huolehti seuran sihteeri eli ”unilukkari”, jonka nimissä kokoukset pidettiin. Kokousohjelman järjestäminen oli usein tehtävään valittujen kolmen jäsenen huolena: jos ohjelmaa ei ollutkaan, kolmikko joutui maksamaan yhteisen 20 markan sakon. Esitelmät ja keskustelut koskivat useinkin päivän tapahtumiin liittyviä oikeudellisia kysymyksiä, ja keskustelut saattoivat muodostua kiivaiksi. Tällaisista kokousaiheista on esimerkkinä mainittu kysymys, oliko senaatilla ollut oikeus julkaista helmikuun manifesti (1899). Joukossa oli silti myös aivan tavanmukaisen tuntuisia juridisia aiheita, niin kuin Takauksesta ja Vanhuuden vaikutuksesta rangaistavuuteen (molemmat vuoden 1902 runsaasta kokousohjelmasta). Vuosilta 1902 ja 1903 on myös numerotietoja eräiden kokousten osallistujaluvusta, joka on vaihdellut välillä 9–20. Tavallisimpana kokouspaikkana oli Ylä-Kämp.

Julkisesti toimivan Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen kokoukset syksystä 1905 alkaen jatkuivat vilkkaina. Ajankohtaisista aiheista ei ollut puutetta. Samassa 24.11.1905 pidetyssä kokouksessa, jossa yhdistyksen säännöt hyväksyttiin, oli esillä Anna Paasikiven ja Hilma Liliuksen Suomen Naisyhdistyksen puolesta lähettämä kirje, jossa pelättiin, että vaikka tulossa oleva yleinen ja yhtäläinen äänioikeus kuuluisi myös naisille, tämä ei voisi koskea edusmiehyyden alaisia naimisissa olevia naisia. Lakimiesyhdistys näyttää vastanneen Naisyhdistykselle K. J. Ståhlbergin allekirjoittamalla kirjeellä.

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kokoukset ovat koko satavuotiskauden jatkuneet varsin säännöllisesti. Edellä on jo mainittu vuosien 1903–1905 lama Suomenmielisten juristien klubin toiminnassa. Sota-ajat 1918 ja 1930–1940 harvensivat kokouksia, mikä erikseen todettiin noiden vuosien vuosikertomuksissa. Jatkosodan aikana pidettiin kokouksia sen sijaan säännöllisesti.

Osallistujia oli sota-ajan kokouksessa toisinaan varsin vähän, miniminä 19 YH-ajan kokouksessa lokakuussa 1939, mutta toisaalta jatkosodan aikana usein toista sataa. Normaalijan normaaliksi osallistujamääräksi mainittiin 1920-luvulla 20–30 tai 20–35. Jäsenmäärän kasvaessa lisääntyi myös kokousten osallistujamäärä, niin että keskimääräiseksi luvuksi laskettiin yhdistyksen viidennellä vuosikymmenellä

jo 70–75. 1970-luvulla havaittiin jäsenten kiinnostuksen Helsingissä pidettäviin kokouksiin alkaneen laimeta, minkä vuoksi kuukausikokousten lukumäärää vähennettiin vuonna 1974. Usean syyn voidaan otaksua vaikuttaneen innostuksen laimenemiseen: lähiöstä oli hankala palata illaksi uudelleen kantakaupunkiin; kun kotiapulaiset harvinaistuivat ja perheenäidin ansiotyö yleisty, pidettiin juristiperheisäkin yhä asianmukaisempana, että molemmat puoliset olivat yhdessä illalla kotona sen sijaan että siellä olisivat olleet vain äiti ja lapset isän ”osallistuessa” kaupungilla; ja kilpailevaa ohjelmaa oli Helsingissä runsaasti sekä erikoisalojen juristiyhdistysten järjestämänä että molemmille puolisoille tai koko perheellekin soveltuvina kulttuuri-, viihde- tms. tilaisuuksina. Otaksumiin ei kuulu, että Lakimiesyhdistyksen kokousten ohjelman laatu olisi heikentynyt.

Kevätkauden viimeinen kokous pidettiin vuodesta 1951 lähtien miltei joka vuosi yhdistyksen jonkin paikallisosaston luona, alkaen Kotkasta. Järjestelmä jatkui vuoteen 1974, jolloin kevätkokous pidettiin Tukholmassa. Silloin alkaneet ulkomaanmatkat korvasivat seuraavasta vuodesta lähtien kevätkokoukset. Sen sijaan siirryttiin vuodesta 1976 pitämään yhdistyksen vuosikokoukset pääkaupungin ulkopuolella, alkaen Hämeenlinnasta ja lopettaen vuonna 1986 Lohjalle. Helsinkiin palattua pidettiin vuosikokous useana vuonna jossakin jäsenistöä kiinnostavassa, mutta useampien jäsenten arkielämän ulottumattomissa olevassa paikassa, niin kuin korkeimmassa oikeudessa 1988, Suomen Teollisuuspankissa 1989, Helsingin oikeustalossa 1990, Valtioneuvoston paviljongissa 1991 ja Porthaniassa 1992. Tavaltaan näiden edeltäjänä oli joulukuun 1987 vaalikokous, joka pidettiin itsenäisyyden juhluvuoden merkeissä korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Tämä kokous sai seuraajia myös siten, että vaali- ja kuukausikokouksia pidettiin, usein kokousesitelmän aiheeseen liittyen, eri paikoissa Helsingissä: kaupungin uudessa pääkirjastossa 1988, eduskunnan auditoriossa 1989 ja 1992, ulkoasiainministeriössä 1989, korkeimmassa oikeudessa 1990, Helsingin hovioikeudessa 1994, korkeimmassa hallinto-oikeudessa 1995 kahteen kertaan ja 1996.

Kokoontumisesta pääkaupungin ulkopuolella ei silti luovuttu. Yhdistyksen kokousten luku, joka oli kevätkokousten lopettamisen myötä alentunut neljään vuodessa, palautettiin vuodesta 1982 viideksi ryhtymällä taas pitämään kuukausikokous myös lokakuussa, säännönmukaisesti muualla kuin Helsingissä, alkaen Rovaniemeltä. Yhdistyksen kymmenennen vuosikymmenen aikana lokakuun kokous pidettiin

Turussa 1989, Joensuussa 1990, Porissa 1991, Tampereella 1992, Kouvolassa 1993 ja Rovaniemellä 1994 (syyskuussa). Vuonna 1995 jätettiin lokakuun kokous kuitenkin taas järjestämättä ja vuonna 1996 myös helmikuun kokous, niin että yhdistyksen kokouksia oli tuona vuonna vain välttämättömät kolme: vuosikokous, ehdolleasettelukokous ja vaalikokous.

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kokouksen ohjelmaan on säännönmukaisesti kuulunut esitelmä tai kaksi. Niin kuin yhdistyksen historiaa käsittelevissä esityksissä on todettu, esitelmiä on ollut sekä teoreettisia ja käytännönläheisiä, sekä voimassa olevan oikeuden selostamiseen ja tulkitsemiseen pitäytyviä että ajankohtaisia lainsäädäntöhankkeita ja muita uudistuspyrkimyksiä ja -suunnitelmia esitteleviä ja pohtivia. Useimmiten on esitelmän johdosta myös keskusteltu. Alkuajoista lähtien kuului kokousohjelmaan myös oikeustapausselostuksia; vuodesta 1932 lähtien mainitaan tämä ohjelmanumero ”säännölliseksi”. Aikanaan pidettiin käytännön oikeustapausten selostamista paitsi Lakimieheissä myös yhdistyksen kokouksessa jopa yhdistyksen valtionavun ehtona.⁹ Oikeustapausten säännöllinen selostaminen päättyi huhtikuun 1972 kokoukseen, jolloin esittelijäneuvos Päivikki Tulenheimo-Sohlberg esitti oikeustapauksia korkeimmasta oikeudesta; ajankohtaisia oikeustapauksia on satunnaisesti käsitelty myöhemminkin, seuraavat kerrat helmikuussa 1977 (oikeussihteeri Jouko Hiidensalo) ja saman vuoden vuosikokouksessa (esittelijäneuvos Leena Hoviniemi).

Satavuotiskauden viimeisen vuosikymmenen esitelmien aiheista olkoot esimerkkeinä: ”Kansainvälisen perheoikeuden uudistamistarve” (Heikki Mattila), ”Rikoslaki satavuotias – milloin ja miten toteutuu sen kokonaisuudistus?” (Raimo Lahti), ”Euroopan ihmisoikeussopimus, Euroopan yhdentyminen ja tuomioistuimet” (Matti Pellonpää), ”Uudet maakaari- ja maanvuokralakiehdotukset” (Leena Kartio), ”Holhouslainsäädännön uudistusehdotus” (Juhani Wirilander), ”Euroopan yhteisön ja Euroopan talousalueen taloudelliset tavoitteet” (Kirsti Rissanen), ”Korkeimman oikeuden rooli muuttuvassa yhteiskunnassa” (Olavi Heinonen), ”ETA ja Suomen lainsäädäntö” (Leif Sevón), ”Perusoikeuksien uudistaminen” (Pekka Hallberg), ”Tasa-arvolaki uusien haasteiden edessä” (Tuulikki Petäjaniemi), ”Uudistuva pääomaverotus” (Kari S. Tikka), ”Muuttuva muuttumaton sopimusoikeus” (Juha

⁹ Ks. vielä Kertomus Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toiminnasta vuonna 1970, LM 1972 s. 864.

Pöyhönen), ”Hovioikeus tänään” (Olli Huopaniemi), ”Suomen EU-politiikan suuntalinjat” (Veli Sundbäck), ”Sosiaalioikeus – itsenäinen oikeudenala?” (Kaarlo Tuori).

Alustukseen on keskustelun aloittamiseksi voitu tilata yksi tai kaksi valmisteltua puheenvuoroa, jotka on mainittu jo kokouskutsussa: professori Pekka Koskisen esitelmää ”Rikoslain kokonaisuudistus loppusuoralla – toteutuvatko tavoitteet” (1995) kommentoivat vs. apulaisprofessori Panu Minkkinen rikosoikeustieteen ja lainvalmistelun sekä lääninsyyttäjä Matti Nissinen käytännön näkökulmasta, ja yliassistentti, valtiot. lis. Veikko Launiksen esitelmään ”Mikä on olennaista juristin ammattietikassa” (myös 1995) liittyi professori Joanna Shaplandin puheenvuoro ”Juristin ammattietikasta brittiläisestä näkökulmasta”. Ajankohtaista aihetta ”Oikeus ja media” käsiteltiin yhdistyksen puheenjohtajan, presidentti Pekka Hallbergin johdolla paneelikeskustelussa (1996), johon osallistuivat päätoimittaja Reetta Meriläinen, toimittajat Antti Blåfield ja Kari Tervo, ihmisoikeustuomari Raimo Pekkanen ja hovioikeudenneuvos Jukka Kempainen; ja kun aihe tuli heti kohta vielä ajankohtaisemmaksi, Suomalainen Lakimiesyhdistys järjesti otsikolla ”Oikeus, media, tutkimus ja todellisuus” Helsingin yliopiston juhlasaliin keskustelutilaisuuden (1997), johon presidentti Pekka Hallbergin johdolla osallistuivat piispa Eero Huovinen, kansleri Risto Ihamuotila, ihmisoikeustuomari Pekkanen ja päätoimittaja Janne Virkkunen.

Kolmannen vuosikymmenensä täyttymisestä lähtien yhdistys on juhlistanut taasaisia kymmenlukujaan sekä lisäksi seitsemääkymmentäviittä vuottaan juhlalla tai juhlakokouksella. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen 90-vuotisjuhla pidettiin Finlandia-talon kamarimusiikkisalissa. Tervehdyspuheessaan yhdistyksen puheenjohtaja Mikael Hidén käsitteli yhdistyksen vaiheita, keskeisiä toimintamuotoja ja tulevaisuuden näkymiä. Oikeusministeri Matti Louekoski esitti ministeriönsä tervehdyksen käsitellen Euroopan neuvostoa perusoikeusjärjestelmän kehittämisen elvyttäjänä. Yhdistyksen tunnustuspalkinnon saaja, professori Aulis Aarnio piti juhlaesitelmän aiheenaan ”Järki ja auktoriteetti, Piirteitä juridisen ajattelun kehityksestä”¹⁰

10 Ks. Suomalainen Lakimiesyhdistys 90 vuotta, LM 1988 s. 1063–1071; Aarnio, mainittu esitelmä, LM 1988 s. 943–956. Aikaisemmista merkkipäivätalauksista ja niillä pidetyistä puheista ks. alaviitteessä 1 mainittujen lähteiden lisäksi LM 1928 s. 366–373, 1938 s. 499–512, 1948 s. 337–338, 730–746, 1958 s. 1043–1948, 1968 s. 937–944, 1018–1030, 1973 s. 811–829, 1978 s. 941–945.

LAKIMIES-LEHTI

Jo Suomenmielisten juristien klubissa ryhdyttiin toimiin suomenkielisen oikeudellisia kysymyksiä käsittelevän aikakauslehden perustamiseksi. Asiasta oli klubin piirissä, lähinnä professorien K. J. Ståhlberg ja Allan Serlachius aloitteesta, käyty jo useita keskusteluja, kun 29.5.1902 pidetyssä klubin kokouksessa päätettiin ryhtyä julkaisemaan vuoden 1903 alusta Lakimies-nimistä ”kuukauslehteä”. Lupaa lehden ”ulosantamiseen” klubi ei kuitenkaan voinut saada, vaan luvan pyytäminen jäi Serlachiukselle. Kun hän oli vielä seuraavassa kokouksessa (9.10.1902) saanut uusia lupauksia niin hyvin rahallisesta tuesta kuin kirjoituksistakin, hän suostui luvan hakemiseen, ja niin Lakimies alkoi vuoden 1903 alusta ilmestyä Serlachiuksen julkaisemana ja toimittamana.

Ensimmäisen numeronsa alussa olleen ohjelmakirjoituksen mukaan lehti pyrki ensi kädessä levittämään tietoa kotimaisen positiivisen oikeuden sisällyksestä julkaisemalla kirjoituksia sekä yksityisen että julkisen oikeuden alalta ynnä selostuksia ylimmässä asteessa ratkaistuista oikeustapauksista, hallintolainkäytön osalta seminkin kunnallisoikeuden alalta. Sitä paitsi oli seurattava lainsäädännön kehitystä ei vain toteutuneiden tai toteutuvien uudistusten vaan myös puutteiden ja aukkojen osalta, ja oikeusalan tieteellinen kirjallisuus vaati myös huomiota.

Alkutaival oli hankala. Lakimiehen toisen vuosikerran (1904) viimeiseen numeroon sisältyy lehden toimitussihteerin, Suomenmieleisten juristien klubin varapuheenjohtajan F. O. Liliuksen kirjoitus, johtojatuksena ”Tällaiset olivat toiveet, toisellaiset ovat olleet tulokset”. Lehteen ei ollut kirjoituksia saatu juuri muilta kuin sen perustajilta, toiseen vuosikertaan ei enää juuri heiltäkään, niin että päätoimittaja Serlachiuksen oli täytynyt täyttää lehti numero numerolta miltei yksin. Yhtä heikkoa oli ollut tilaajien saaminen: heitä oli 308. Serlachius ja hänen avustajansa olivatkin joutuneet antamaan lehden ilmestymisen turvaamiseksi ”ei aivan pieniä rahallisiakin avustuksia”. Olikin kysyttävä, ”kannattiko täten keinotekoisesti ylläpidettyä vesaa pidemmältä hengissä pysytellä”. Mutta kun ”hirsipuussakin seitsemän ensimmäistä tuntia lienevät pahimmat”, kun Lakimiehellä olisi varsin laaja toiminta-ala ja tärkeä tehtävä ja kun Serlachiuskin oli vihdoinkin suostunut jatkamaan vielä vuoden, tarjottiin lehti tilattavaksi vielä vuodeksi 1905. Jatko sen jälkeen jätettiin riippuvaksi

siitä, olivatko maamme suomenkieliset lakimiehet valmiit kannattamaan yritystä ”tosityöllä eikä vain tyhjillä sanoilla”.

Valmuis ilmeni aluksi siten, että viidennestä vuosikerrasta (1907) lähtien Suomalainen lakimiesten yhdistys otti Lakimiehen julkaisemisen omalle vastuulleen, ja ainakin vuodesta 1911 lähtien yhdistyksen jäsenet saivat lehden jäsenmaksuun kuuluvana jäsenetuna. Kannatusta rupesi vähitellen kertymään myös tilaajamäärän kasvun muodossa: kymmenennellä vuosikerralla (1912) oli jo yli 800 tilaajaa, jäsenet mukaan luettuina. Lehden sisällyksen sen sijaan todettiin vielä kymmenvuotisjuhlakirjoituksessa olleen pienen kantajoukon varassa; sen ulkopuolelta ei kirjoituksia juuri saatu, mikä johtui osittain pienistä oloistamme, mutta suureksi osaksi myös toimettomuudesta ja harrastuksen puutteesta. Lakimiehen 25-vuotisjuhlakirjoituksessa (1927) voitiin todeta olojen tässäkin kohden parantuneen: ”Korkeimman lainopillisen sivistyksemme vähitellen tapahtuneen suomalaistumisen johdosta on nimittäin käynyt helpommaksi saada pätevien henkilöiden kirjallista avustusta lehdelle.” Silti muodosti kirjoittajiston vieläkin kiinteä ryhmä henkilöitä, jonka ulkopuolelta avustuksen saanti oli edelleen sattuman varassa. Viidenkolmatta vuoden artikkeleista olikin 22 % lehden ensimmäisen päätoimittajan, oikeusneuvos Serlachiuksen ja 11 % seuraavan päätoimittajan, oikeusneuvos Liliuksen kirjoittamia, minkä lisäksi Lilius oli laatinut suurimman osan ”poiminnoista”. Levikki oli vakiintunut noin tuhanteen.

Liikkeelle lähtiessään Lakimies oli ottanut etäisyyttä siihenastiseen ainoaan oikeustieteellisen aikakauskirjaan Juridiska Föreningens Tidskriftiin paitsi suomenkielisenä myös siinä, että kun JFT ”oli käytännön miehistä perussävyltään liian tieteellinen ja akadeemillisesti raskas”, Lakimies, jossa tosin ei myöskään tieteellisiltä kirjoituksilta kiellettäisi tilaa, saisi ”etupäässä käytännöllisen leiman, niin että kaikki meidän lakimiehemme voisivat siinä esittää kokemuksiaan ja mielipiteitään”. Tältäkin osin tulokset olivat toisenlaiset kuin alkuaikojen toiveet. ”Korkeamman lainopillisen sivistyksemme suomalaistuminen” tuotti varsinkin tieteellisuusluontoisia kirjoituksia. Käytännön juristien vähäinen osuus ei silti johtunut yksinomaan ”toimettomuudesta tai harrastuksen puutteesta”, vaan vähitellen myös siitä, että käytännön kirjoitukset usein löysivät osuvimman paikkansa syntyvistä uusista lehdistä, ensiksi Suomen Asianajajaliiton Defensor Legiksestä, sitten monista muista. Näin Lakimies

kehittyi ajan mittaan oikeaksi tieteelliseksi aikakauskirjaksi.¹¹

Samalla Lakimies oli vähitellen muodostunut siksi Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen lippulaivaksi, joka se vieläkin on yhdistyksen muun julkaisuutoiminnan lisääntymisestä huolimatta. Lakimiehen vuosikerta jäsenetuna on useimpien yhdistyksen jäsenten kohdalla painavin peruste sekä jäseneksi liittymiseen että jäsenenä pysymiseen. ”Kuukauslehtenä” Lakimies ilmestyi vuoden 1936 asti yhdeksänä vihkona vuodessa, vuodesta 1921 lähtien Werner Söderström Osakeyhtiön kustannuksella. Julkaisutarpeen lisääntyessä kustannussopimus muodostui monista hyödyistään huolimatta Lakimiehelle rajoitukseksi, kun lehden vuotuinen laajuus oli sovittu enintään 20 painoarkiksi eli siis 320 sivuksi, vaikka pieniä ylityksiä voitiinkin vuodesta 1928 lähtien tehdä useimpina vuosina.

Vuodesta 1937 lähtien Suomalainen Lakimiesyhdistys onkin ollut jälleen itse Lakimiehen kustantajana. Vuosikerta laajennettiin heti alle 400:sta yli 500:aan sivuun. Samalla harvennettiin lehden vuosikerta viiteen numeroon, jotka siten olivat entisiä melkoisesti laajempia. Vuosikerran koko jatkoi edelleen kasvuaan 1950-luvun noin 900:aan, 1960-luvun noin 1000:een, 1980-luvun pyöreästi 1100:aan ja 1990-luvun 1300:aan, ennätyksenä 1564 sivua vuonna 1995. Jo vuonna 1954 lisättiin ilmestymiskerrat miltei ”kuukauslehden” tasolle eli kahdeksaan vuodessa.

Lakimiehen toimituksen ei olekaan enää vuosikymmeniin tarvinnut haalia lehteen kirjoituksia. Juhla- ja teemanumeroiden sisällys on tietysti pyydetty kulloinkin kysymykseen tulevalta kirjoittajapiiriltä, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kokousesitelmät on pyritty saamaan lehteen, ja toimitus on pitänyt muutenkin tehtävänänsä huolehtia aktiivisella yhteydenpidolla kirjoittajakuntaan siitä, että lehteen saadaan kattavasti eri oikeudenalojen kehitystä ja tulevaisuudensuuntia eritteleviä kirjoituksia. Yleisesti katsoen kirjoitusten tarjonta on kuitenkin ollut riittävää, ja toimituksen huolena on pikemminkin ollut sivumäärän pitäminen siedettävissä rajoissa: tavoitteena on 1990-luvullakin ollut 1200 sivua, ja ylitykset ovat johtuneet suurista juhla- ja teemanumeroista.

Uutisluontoinen aineisto (”Poiminnot” yms.) onkin jätetty aikaisempaa vähemmälle. Osa uutisista on sijoittunut paremminkin Suomen Lakimiesliiton Lakimie-

11 Ks. *Lakimiehen toimitus*, Lukijalle, LM 1903 s. 1–4; *F. O. L.[ilius]*, Lukijalle, LM 1904 s. 183–186; *Lilius*, ”Lakimies” kymmenvuotiaana, LM 1912 s. 326–329; *El. Kaila*, Lakimieslehti 25-vuotias, LM 1927 s. 249–256.

suutisiin, mutta myös Suomalaista Lakimiesyhdistystä itseään koskevaa uutisaineistoa on karsittu. Säännöllinen yhdistyksen kokousten selostaminen Lakimieheissä loppui siten vuoden 1970 kevätkokoukseen (LM 1970 s. 998–989), vaikkakin merkittäviä kokouksia on saatettu selostaa yksityiskohtaisestikin, niin kuin vuonna 1974 järjestettyä paneelikeskustelua alioikeuksien yhtenäistämistä alustuksineen (*Per Lindholm*) ja valmisteltuine ja vähän muinekin puheenvuoroineen (*Juhani Wirilander*, LM 1974 s. 726–733). Lehdessä ei liioin julkaistu yhdistyksen toimintakertomuksia vuosilta 1972–1984 ja 1988–1989, ja viimeinen lehdessä julkaistu yhdistyksen tilinpäätös on vuodelta 1985 (LM 1986 s. 636–638); toimintakertomusten ja tilinpäätösten säännöllinen julkaiseminen oli alkanut vuodesta 1939, ja julkaistu oli myös jo useimmat 1920-luvun ja 1930-luvun alkupuolen suppeat toimintakertomukset. Vuodesta 1990 lähtien on julkaistuissa toimintakertomuksissa sentään mainittu kunkin tilivuoden ylijäämä ja taseen loppusumma ja vuodesta 1994 lähtien valtionavun määrä ja sen jakaantuminen Lakimiehen ja Oikeustiede-vuosikirjan kesken.

Lakimiehen kirjoitusten ja siten myös Suomen oikeustieteen laatu onkin voinut tulla yhä selvemmin lehden toimituksen tärkeimmäksi huolenpidon kohteeksi. Tämän huipentumana on ollut lehden muodostaminen *referee*-aikakauskirjaksi. Jo muutaman vuoden on Lakimieheen tarjottu kirjoitus luetettu yhdellä tai useammallakin toimituksen ulkopuolisella asiantuntijalla tarpeen vaatiessa ja varsinkin jos toimituksen omasta asiantuntemuksesta tai puolueettomuudesta on voinut syntyä epäilyä. Vuoden 1997 alusta tämä *peer review* -menettely on ulotettu kaikkiin lehden artikkeliosastoon tarjottuihin kirjoituksiin. Referee ei vain arvioi käsikirjoituksen kelpoisuutta Lakimieheissä julkaistavaksi, vaan hänen odotetaan tarpeen mukaan tekevän ehdotuksia tekstien parantamiseksi. Vain referee-sarjoissa ilmenneet artikkelit hyväksytään nykyisin yliopistojen tuloksellisuuden arvioimiseen käytettyyn KOTA-tietokantaan. Toisaalta on Lakimiehen osastojako terävöitetty, niin että julkaisemisen arvoinen teksti löytää paikkansa, vaikkei se nykykriteerien mukaan kuuluisikaan artikkeliosastoon.

Lehden alkuaikoina sen (ja koko suomenkielisen oikeuskirjallisuudenkin) ulkonaisesta laadusta huolehdittiin myös laatimalla ja julkaisemalla ohjeet ”oikeuslähteiden, lähdeosteiden ja oikeustapausten merkitsemisestä” (LM 1915 s. 137–144; 1920 s. 101–123). Vuoden 1920 ohjeet olivat ”myöskin eri vihkosena saatavissa La-

kimies-lehden taloudenhoitajalta Smk:sta 2:50 kpl”. Vaikka itse ohjeet näyttävät jääneen vähitellen unohduksiin, niiden mukaista siteeraustapaa noudatettiin esimerkin voimalla verraten vähän muunnellen pitkälle 1980-luvulle, ja näin muodostunut kodifioimaton – mutta ehkäpä kaikkein eniten professori Tauno Tirkkoseen henkilöityvä – ”uniform system of citation” on yhä vielä monien kirjoittajien käytössä (mm. tämän historiikin viitteissä). Rinnalle on kuitenkin muodostunut toisenlaista käytäntöä, joka ei sekään ole yhtenäistä, mutta lienee alkuaan perustunut Helsingin yliopiston yksityisoikeuden laitoksen antamiin, omaan tarkoitukseensa varmaan hyvinkin sopiviin ohjeisiin aineiden ja tutkielmien kirjallisuusluetteloiden laatimiseksi.

Lakimies perustettiin suomenkieliseksi aikakauskirjaksi. Tästä suomenkielisyydestä pidettiin lähes seitsemän vuosikymmentä kiinni niin tiukasti, ettei esim. ulkomaisten tiedemiesten vierailuluentoja voitu julkaista kuin suomenkielisinä käännöksinä. Vuonna 1972 Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen hallitus kuitenkin päätti, että lehdessä voitaisiin toimituksen harkinnan mukaan julkaista artikkeleita sekä skandinaavisilla kielillä että suurilla maailmankielillä. Harvinaisiksi muunkieliset kirjoitukset ovat silti jääneet: ensimmäinen oli professori *W. E. v. Eybenin* kirjoitus ”Juristers kommunikationsproblemer” vuonna 1974 (LM s. 81–97). Kansainvälisistä yhteyksistä on toisaalta pyritty pitämään huolta ottamalla artikkelien otsikot sekä asianomaiseen numeroon että vuosikerran sisällysluetteloon myös saksaksi vuodesta 1961 ja englanniksi vuodesta 1992. Vuodesta 1995 on joka numerossa myös artikkelien tiivistelmät englanniksi.¹²

Lehden keskeinen henkilö on päätoimittaja. Työmäärä voi jakaantua päätoimittajan ja toimituksen muiden jäsenten kesken eri tavoin. Päätoimittaja kuitenkin luo – omistajan kaukosäädän puitteissa – lehden linjan, johtaa ja valvoo lehden toimitamista, edustaa lehteä ulospäin ja vastaa lehdestä sekä yhdistyksen sisäisesti että

12 Ks. *Tauno Tirkkonen*, Lakimies-lehti viisikymmenvuotias, LM 1973 s. 1–4; *Veikko Reinikainen*, Kymmenen viime vuotta aikakauskirja Lakimiehen vaiheita, LM 1958 s. 874–883; *Tauno Ellilä*, Lehtemme toimintataivalta jatkettaessa, LM 1963 s. 1–4; *Jouko Halila*, Kymmenen viime vuotta aikakauskirjan Lakimiehen vaiheita, LM 1968 s. 842–854; *Olli Ikkala*, Lakimies-lehti 70 vuotta, LM 1973 s. 1–3; *Juhani Wirilander*, Lakimiehen kirjoituksista, LM 1973 s. 4–6, *sama*, Lakimies-lehti 70 vuotta, LM 1973 s. 308–312; *Raimo Lahti*, Lakimiehen 90.vuosikerta, LM 1992 s. 3–6; *sama*, Lakimies-lehden toimituspolitiikasta, LM 1996 s. 554–555; *sama*, Lakimies-lehdestä referee-julkaisu, LM 1997 s. 160–161; *sama*, Lakimies-aikakauskirjan toimitukselta, LM 1998 s. 183, 340–341; Lakimies-lehden referee-asiantuntijoita vuonna 1997, LM 1997 s. 1315.

ulospäin painovapauslain mukaan. Päätoimittajan valitsee yhdistyksen kokous, vuodesta 1983 lähtien viiden vuoden toimikaudeksi kerrallaan. Lakimiehen päätoimittajina ovat olleet:

1903–1917	professori, senaattori Allan Serlachius
1918–1922	senaattori, oikeusneuvos, lakit. tohtori F. O. Lilius
1923–1935	professori, oikeusneuvos Allan Serlachius, Särkilahti
1936–1944	oikeusneuvos, lakit. kandidaatti Kustavi Kaila
1944–1950	hallintoneuvos, professori Aarne Rekola
1951–1956	professori Tauno Tirkkonen
1957–1964	professori Tauno Ellilä
1964–1969	professori Jouko Halila
1970–1980	professori, pääjohtaja Olli Ikkala
1981–1983	professori, työtuomioistuimen presidentti Kaarlo Sarkko
1984–1990	oikeusneuvos, oikeustieteen tohtori Pirkko-Liisa Aro, Haarmann
1991–	professori Raimo Lahti

Päätoimittajan lähin avustaja on toimitussihteeri. Toimitussihteerinkin valitsee yhdistyksen sihteeri. Hän vastaa toimituksen rutiineista ja usein paljosta muusta. Toimitussihteeri on lehdessä ollut sen perustamisesta lähtien, aluksi puhtaana luottamushenkilönä, mutta vuodesta 1918 palkkiotakin saaden. Satavuotiskauden viimeisenä vuosikymmenenä ovat toimitussihteerinä olleet oikeustieteen tohtori, professori Jarno Tepora 1986–1994, oikeustieteen lisensiaatti Katriina Kylänpää 1995–1997. Vuonna 1998 aloitti toimitussihteerinä oikeustieteen tohtori Tuula Linnä.

Päätoimittajan ja toimitussihteerin lisäksi osallistuu Lakimiehen toimittamiseen muita henkilöitä, vakiintuneimpana kirjallisuusosaston toimittaja. Vuosina 1921–1928 lehdellä oli erikseen nimetty ja kansilehdellä mainittu viisijäseninen vakkinainen avustajakunta. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kymmenentenä vuosikymmenenä ovat Lakimiehessä olleet kirjallisuusosaston toimittajana oikeustieteen tohtori Heikki Halila 1985–1991 ja oikeustieteen tohtori lisensiaatti Asko Välimaa vuodesta 1995, oikeustapausosaston toimittajana hallintosihteeri Tapani Mikkeli 1987–1990, professori Ari Saarnilehto 1990–1997 ja professori Matti Rudanko vuodesta 1998 sekä kansainvälisen osaston toimittajana oikeustieteen lisensiaatti Pekka Timonen 1992–1995 ja oikeustieteen kandidaatti, Master of Laws Satu Paasilehto

1996–1997. Oikeustapausten kattavan kommentoinnin varmistamiseksi on toimituksen apuna vuodesta 1978 eri oikeudenalojen yhdyshenkilöitä, aluksi eurooppa-, ihmis- ja perusoikeuksien alalla.

Lakimiehen toimituksen tukena on vuodesta 1982 ollut yhdeksänjäseninen toimituskunta, vuodesta 1989 toimitusneuvosto. Sen puheenjohtajana oli vuonna 1982 professori Mikael Hidén, vuosina 1983–1989 professori Juhani Wirilander ja vuosina 1990–1991 professori Leena Kartio. Vuodesta 1992 on puheenjohtajana ollut presidentti Pekka Hallberg.

MUU JULKAISUTOIMINTA

JULKAISUSARJAT

Jo vuoden 1905 sääntöjen mukaan Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen tarkoituksiin kuului lainopillisen harrastuksen ja laintuntemuksen edistäminen suomenkielisillä julkaisuilla. Tämä tehtävä yhdistyksellä on säilynyt; vuoden 1940 säännöistä lähtien ei tosin enää ole nimenomaan vaadittu julkaisujen suomenkielisyttä.

Tätä tehtäväänsä yhdistys toteutti Lakimiehen julkaisemisen lisäksi alkuvuosiina siten, että sen aloitteesta vuodesta 1909 lähtien suomennettiin kolme ruotsinkielistä oppikirjaa ja yksi norjalainen oikeusfilosofinen teos; kaksi viimeistä ilmestyi ”Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen suomennosten” nimellä. Seuraavana vaiheena olivat palkinnot, joita yhdistys saattoi jakaa suomenkielisen lainopillisen kirjallisuuden edistämiseksi vuodesta 1912 lähtien saamiensa lahjoitusten turvin.

Vuoden 1920 vuosikokouksessaan yhdistys päätti ryhtyä julkaisemaan Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen julkaisuja -nimistä sarjaa. Lähinnä taloudellisista syistä suunnitelma kuitenkin jäi silloin toteuttamatta, joskin yhdistys saattoi raha-arpajaisten voittovaroista vuonna 1929 saamansa apurahan turvin tukea eräiden monografioiden (*Ilmari Caselius*, Irroitamisoikeudet, *Tauno Tirkkonen*, Tuomionpurku) ja kommentaariteosten (*Aarne Saarialho*, Köyhäinhoitolainsäädäntö, *Esko Hakkila*, Suomen tasavallan perustuslait julkaisemista. Sarjan julkaiseminen päästiin aloittamaan syksyllä 1934, lähinnä yhdistyksen varapuheenjohtajan, professori Kaarlo Kairan perusteellisen valmistelun tuloksena ja kun tarkoitukseen oli saatu toisaalta yksityisiä avustuksia, toisaalta opetusministeriön määräraha, jonka korottamisesta

tarpeen mukaan oli toiveita. Sarjan julkaisemisessa yhdistyksen yhteistyökumppanina, kustantajana oli Kustannusosakeyhtiö Otava vuoteen 1936 asti, josta lähtien yhdistys on yksin myös kustantajana huolehtinut sarjasta. Vuonna 1943 jaettiin yhdistyksen julkaisutoiminta eri sarjoihin. Siihenastinen julkaisusarja jatkui Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisujen A-sarjana.

Julkaisusarja perustettiin lähinnä sellaisia tutkimuksia varten, joiden julkaiseminen ei ole taloudellisesti kannattavaa. Suuri osa sarjassa julkaistuista teoksista onkin ollut väitöskirjoja samoin kuin yliopistollisten virkojen pätevyytutkimuksia. Tekijänpalkkiota sarjan kirjoista ei olekaan voitu maksaa, vaan tekijä on päinvastoin joutunut osallistumaan painokustannuksiin toisaalta väitöskirjoista siltä osin kuin teokkappaleita on ollut luovutettava yliopistolle, toisaalta kirjan koon ylittäessä tietyt rajat. Jos tekijä on osallistunut kustannuksiin, hän on periaatteessa voinut päästä osalliseksi kirjan mahdollisesti tuottamasta voitosta, mutta käytännössä tällä vaihtoehdolla ei ole ollut merkitystä.

Sarjan kirjat jaettiin jäsenetuna Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen jäsenille vuoteen 1947 asti, jolloin ilmaisjakelusta jouduttiin luopumaan yhdistyksen jäsenmäärän kasvaessa ja valtionavun reaaliarvon alentuessa. Ilmaisjakelun päättymisen jälkeen jäsenet saivat tilata sarjan kirjat niiden ilmestyessä noin 70 %:n alennuksella ja hankkia niitä myöhemminkin noin puoleen hintaan. Sittenmin on alennusprosenttia jouduttu pienentämään, niin että se on nykyisin noin 25. Ilmaisjakelun loppuminen pienensi olennaisesti sarjan julkaisujen painoksia, mutta niin hyvin käsikirjoitusten tarjonta sarjaan kuin myös yhdistyksen mahdollisuudet ottaa niitä julkaitavaksi ovat säilyneet merkittävinä. Sarjan alusta lukien oltiin viidessä vuodessa eli vuonna 1939 jo numerossa 20, vuonna 1944 numerossa 24, vuonna 1964 numerossa 79, vuonna 1984 numerossa 166 ja vuoden 1998 alussa numerossa 215.

Vuoden 1943 uudistuksessa perustettiin Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisujen B-sarja. Tämä sarja on tarkoitettu taloudellisesti kannattaville kirjoille, jotka ilmestyvät kaupallisten kustantajien julkaisemina tai tekijän omalla kustannuksella. Yhdistys ei niitä siis julkaise, mutta pyrkii sarjaan hyväksymisellä edistämään oikeustieteellistä kirjallisuutta mm. siten, että sarjaan hyväksytyt kirjat ilmestyessä niitä tarjotaan jäsenluettelon mukaan yhdistyksen jäsenille noin 20 %:n alennuksella, minkä lisäksi yhdistys saa luettelon käyttämisestä pienen provision. Tärkeä merkitys oli alkuvuosina sillä, että tieteellisiin julkaisusarjoihin sisältyvien julkaisujen myynti oli vuo-

sina 1942–1950 vapaata kirjallisuuteen muutoin kohdistuneesta liikevaihtoverosta.

Myös B-sarja lähti ripeästi käyntiin. Olennainen merkitys ensimmäisinä vuosina oli rintamasotilaiden opiskeluaikaa lyhentämään tarkoitetuilla pikaoppikirjoilla. Vuonna 1948, neljän vuoden kuluttua sarjan alkamisesta oltiin jo numerossa 30 ja vuonna 1968 numerossa 148. Vuoden 1980 paikkeilta on kirjojen tarjonta sarjaan kuitenkin hiipunut, niin että 1990-luvulla on sarjaan hyväksytty vain kaksi uutta teosta, viimeisenä numero 202 vuonna 1993. Sarja ei ilmeisesti enää tarjoa julkaisijoille ja kustantajille kilpailukykyistä markkinointiväylää.

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen 50-vuotisjuhlien yhteydessä perustettiin juhla-julkaisuja ja muita kooltaankin huomattavia teoksia varten Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisujen C-sarja, johon kahtena ensimmäisenä numerona luettiin yhdistyksen jo vuonna 1945 julkaisema K. J. Ståhlbergin 80-vuotisjuhla-julkaisu ja yhdistyksen oma 50-vuotisjuhlakirja. Juhla-julkaisujen lisäksi C-sarjassa on julkaistu Suomen oikeusalan kirjallisuuden bibliografian *Bibliographia iuridica fennica* viisi osaa (nrot 3, 5, 10, 16 ja 20), kaksiosainen hakuteos *Oikeuskäytäntö kirjallisuudessa* (nrot 17 ja 31) sekä suomalaisen oikeustietosanakirjan *Encyclopædia iuridica fennica* tähän mennessä ilmestyneet kuusi osaa (nrot 24–29); näitä suurteoksia käsitellään vielä erikseen. C-sarjan kirjat ovat yhdistyksen kustantamia, lukuun ottamatta Werner Söderström Osakeyhtiön kustannuksella ilmestynyttä Ilmari Caseliuksen ja Aarne Rekolan yhteistä juhla-julkaisua (nro 7).

Neljänneksi julkaisusarjaksi perustettiin vuonna 1952 D-sarja, *Ius Finlandiae*, johon otetaan maailmankielillä laadittuja ”Suomen oikeuselämää valaisevia tutkimuksia ja kirjoituksia”. D-sarjassa on ilmestynyt kuusi teosta, viimeinen vuonna 1979; sarjan elvyttämistä esim. Suomen oikeustiedettä käsittelevällä kokoomateoksella on kyllä myöhemminkin pohdittu. Teoksista on kaksi julkaistu ranskaksi, kaksi saksaksi ja yksi englanniksi, minkä lisäksi sarjassa on julkaistu *Paavo Soukan* Oikeussanakirja englanti–suomi (nro 5).

Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen alkuperäisen julkaisusarjan ja sitten sekä A- että B-sarjan toimituskuntana toimi ensimmäiset 27 vuotta yhdistyksen hallitus ja sarjojen toimittajana julkaisutoiminnan käynnistäjä, professori Kaarlo Kaira. Vuonna 1961 yhdistyksen hallitus asetti näille kahdelle sarjalle kolmijäsenisen toimituskunnan, jonka ensimmäiseksi puheenjohtajaksi kutsuttiin professori Kaarlo Kaira. D-sarjaa perustettaessa sarja sai oman nelijäsenisen toimituskuntansa, en-

simmäisenä puheenjohtajana yhdistyksen silloinen puheenjohtaja, professori Aarne Rekola. C-sarjalla ei ole pysyvää toimituskuntaa, vaan jokaista juhlaulkaisua tai projektia varten asetetaan oma toimituskuntansa. D-sarjan erillinen toimituskunta mainitaan viimeisen kerran yhdistyksen vuoden 1970 toimintakertomuksessa, ja vuoden 1974 vuosikertomuksesta lähtien aikaisempi A- ja B-sarjojen toimituskunta mainitaan pelkkänä ”kirjasarjatoimikuntana”, tehtävänään selvästi myös D-sarjasta huolehtiminen.

Satavuotiskauden koko viimeisen vuosikymmenen on kirjasarjatoimikunnan puheenjohtajana ollut professori Esko Hoppu, joka aloitti toimituskunnassa jo vuonna 1970 ja puheenjohtajana vuonna 1977. Samana kymmenvuotiskautena ovat kirjasarjatoimikunnan jäseninä olleet professori, hallintoneuvos Toivo Holopainen (1977–1995), professori Raimo Lahti (vuodesta 1980) ja professori Olli Mäenpää (vuodesta 1996) sekä sihteerinä yhdistyksen rahastonhoitaja, varatuomari Heikki Mälkönen (vuodesta 1983).¹³

OIKEUSTIEDE–JURISPRUDENTIA

Lakimiehen ja julkaisusarjojen välille jäi tyydyttämätöntä julkaisutarvetta. Tarvittiin julkaisuväylää tutkimuksille ja kirjoituksille, jotka olivat tyyppillistä aikakauslehtiartikkelia laajempia, mutta tyyppillistä erillistä kirjaa (monografiaa) suppeampia. Sarjoissa tosin julkaistiin harvakseltaan vihkoja, jotka käsittivät kukin vain yhden tuollaisen kirjoitelman (esim. *V. Merikoski*, Erivapauden käsite, SLY:n julkaisu nro 7, 1936, 88 s.; *Paavo Kastari*, Sosialisoinen perustuslaillisista edellytyksistä, B-sarja nro 23, 1947, 66 s.). Tämä oli kuitenkin suhteettoman raskas julkaisutapa. Vuonna 1937 julkaistiin yksissä kansissa kolme eri kirjoittajien (*Brynolf Honkasalo*, *V. Merikoski*, *Paavo Alkio*) tutkielmaa eri oikeudenoilta nimellä ”Kirjoitelmia 1937” (SLY:n julkaisu nro 11, 78 + 17 + 20 s.). Tämä julkaisu ei saanut seuraajia yhdistyksen sarjoissa. Hankalaa olisikin kirjoittajien odottaa, milloin saataisiin kootuksi kirjaksi sopiva määrä tutkielmia.

¹³ Ks. *Toimituskunta*, Suomalaisen Lakimiesten Yhdistyksen julkaisusarjan alkusanat, *Tapio Tarjanteen* teoksessa *Virkasuhteen lakkaaminen Suomen valtionhallinnossa* (SLY:n julkaisu nro 1, 1934) s. V–VI (ks. myös LM 1934 s. 314–315); *V. Merikoski*, Suomen julkisoikeuden oppikirja I (B-sarja nro 3, 1944) s. IV–V; *T. M. Kivimäki*, Siviilioikeuden yleiset opit pääpiirteittäin (B-sarja nro 5, 1944) s. V–VI; *Kaarlo Kaira*, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisusarjat, LM 1958 s. 884–892.

Kunnollisen julkaisuväylän avaamiseksi tämän luontoisille töille Suomalainen Lakimiesyhdistys perusti vuonna 1971 oikeustieteellisen vuosikirjan nimellä ”Oikeustiede–Jurisprudentia, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen vuosikirja”. Vuosikirjaa on siitä pitäen ilmestynyt nide joka vuosi, parhaina kaksi, niin että vuonna 1998 ilmestyi jo nide nro XXXI. Ensimmäinen, vuoden 1971 nide käsitti viisi suomenkielistä kirjoitusta, kooltaan 30–115 sivua. Kaikkiin sisältyi tiivistelmä englanniksi tai saksaksi. Samaan tapaan on siitä pitäen jatkettu.

Vuonna 1974 päätettiin, että vuosikirjassa voidaan julkaista ”suomalaisia lukijoita kiinnostavia vieraskielisiä artikkeleita, joista on laadittava kirjaan suomenkielinen tiivistelmä”. Niteeseen VI (1975) sisältyikin suomenkielisten kirjoitusten lisäksi yksi kirjoitus saksaksi suomenkielisin tiivistelmin, mutta yksi ruotsiksi ilman muunkielistä tiivistelmää. Seuraavat ruotsinkieliset kirjoitukset (nyt suomenkielisin tiivistelmin) ilmestyivät niteessä CI (1978), niteessä VII (1979) oli Pirkko K. Koskisen Neuvostoliiton oikeutta käsittelevässä kirjoituksessa tiivistelmä paitsi englanniksi myös venäjäksi, ja professori Kaarle Makkosen juhlaulkaisuna ilmestynyt nide XVI (1983) käsitti pelkästään englannin-, saksan- ja ranskankielisiä kirjoituksia oikeusteorian alalta ilman muunkielisiä tiivistelmiä – näiden kirjoitusten lukijat tuskin kaipaavat suomenkielisiä lyhennelmiä.

Vuosikirjan päätoimittajana oli professori Aulis Aarnio alusta lähtien niteeseen XXI (1988) asti, joskin päätoimittajan nimi painettiin vuosikirjaan vasta niteestä IX (1977) lukien. Vuodesta 1977 vuosikirjalla on ollut toimitussihteeri, aluksi apulaisprofessori Urpo Kangas ja hänen siirryttyään Aarnion jälkeen päätoimittajaksi oikeustieteen tohtori Pekka Timonen. Vuodesta 1977 vuosikirjalla on myös ollut oma toimituskunta, joka on pienin poikkeuksin koostunut kirjasarjatoimikunnasta ynnä professori Aarniosta, joka on vuodesta 1982 ollut toimituskunnan puheenjohtajana. Aarnion juhlaulkaisuna ilmestyneellä XXX niteellä (1997) oli kuitenkin erillinen toimituskuntansa C-sarjan juhlaulkaisujen tapaan.

SUURPROJEKTIT

Lakimies, Oikeustiede-vuosikirja ja kirjasarjat ovat Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen jatkuvaksi tarkoitettua, vuosikymmenien kuluessa vakiintunutta julkaisutoimintaa. Tämän lisäksi yhdistys on aiheen ilmaantuessa ja jopa vaatiessa ja taloudel-

listen ja muiden mahdollisuuksien salliessa käynnistänyt julkaisusuunnitelmia, joita voisi sanoa ”suurprojekteiksi”. Ne on joko saatettu päätökseen tai ensin vakiinnutettu ja sitten luovutettu muiden jatkettavaksi.

Suomalaisessa lakimiesten yhdistyksessä keskusteltiin jo 1920-luvulla uuden suomalaisen laki- ja virkakielen sanaston aikaansaamisesta. Edellytykset hankkeen toteuttamiselle luotiin, kun kauppaneuvos Rafael Haarla lahjoitti vuonna 1937 yhdistykselle tätä tarkoitusta varten ”alkurahastoksi” 36 000 markkaa. Tämän lahjoituksen turvin tehtiin keväällä 1938 sopimus teoksen toimittamisesta ja kustantamisesta toimittajaksi valitun oikeusneuvos, lakit. tohtori *Y. J. Hakulisen* ja Kustannusosakeyhtiö Kiven kanssa. Tästä ilmoittaminen kuului yhdistyksen 40-vuotisjuhlakokouksen (22.10.1938) ohjelmaan. Toimittajaa avusti toimituskunta, johon valittiin professorit T. M. Kivimäki ja Kaarlo Kaira, oikeusneuvos Kustavi Kaila ja lait. tohtori Y. W. Puhakka. Kivimäen estyttyä Berliinin-lähettiläänä osallistumasta toimituskunnan työhön Kaira toimi sen puheenjohtajana, ja jäseneksi tuli vielä professori Arvo Sipilä. Monet muut laki- ja kielimiehet avustivat työssä, ja rahallista tukea saatiin myös Suomen Kulttuurirahastolta. Työn tuloksena ilmestyi vuonna 1944 Suomalais-ruotsalais-saksalainen lakikielen sanakirja WSOY:n kustannuksella yhdistyksen julkaisujen B-sarjan ensimmäisenä numerona.

Sanakirjasta julkaistiin uusi, laajennettu laitos vuonna 1974 jälkeen Y. J. Hakulisen toimittamana nimellä ”Uusi lakikielen sanakirja”. Suomalainen Lakimiesyhdistys oli mukana tämän laitoksen aikaansaamisessa asettamalla toimittajan avuksi toimituskunnan, jonka puheenjohtajana oli professori Simo Zitting sekä jäseninä hovioikeuden presidentti Voitto Saario ja professorit Edward Andersson, Heikki Jokela, Matti Sadeniemi ja Arvo Sipilä. Uutta laitosta ei kuitenkaan julkaistu yhdistyksen nimissä eikä sen kirjasarjoissa.¹⁴

Matthias Caloniuksen syntymän 200-vuotismuiston merkeissä Suomalainen lakimiesten yhdistys piti 21.1.1938 juhlakokouksen, ja tässä kokouksessa päätettiin julkaista suomennos Caloniuksen siviilioikeuden luennoista. Juhlakokouksessa varatuomari Arthur A. Amberla lahjoitti tarkoitusta varten 10 000 markkaan, minkä lisäksi työhön saatiin varoja Helsingin yliopistolta ja Suomalaisen kirjallisuuden edistämisvaroista. Suomentaminen uskottiin professori *Edwin Linkomiehelle*. Työn

14 Ks. *Y. J. Hakulinen*, Suomalais-ruotsalais-saksalainen lakikielen sanakirja s. V–VII; *sama*, Uusi lakikielen sanakirja s. V.

uskottiin valmistuvan vielä samana vuonna. Suomentajan tehtävät mm. yliopiston vararehtorina, kansanedustajana, eduskunnan varapuhemiehenä ja pääministerinä estivät omistautumisen käännöstyölle, kunnes sotasyllisyystuomio toi työrauhaa, mutta aiheutti kosolti muita vaikeuksia, kun tarkistuksiin ei ollut lähteitä käytettävissä. Kirja ilmestyi vuonna 1946 WSOY:n kustannuksella yhdistyksen julkaisujen B-sarjassa.¹⁵

40-vuotisjuhlakokouksessaan 20.10.1938 Suomalainen lakimiesten yhdistys päätti lakit. tohtori V. Merikosken aloitteesta ryhtyä toimiin vuodet 1879–1938 käsittävän Suomen lainopillisen kirjallisuuden luettelon aikaansaamiseksi ja huolehtia vastaisuudessa jatkuvasti tähän perusluetteloon liittyvien lisäluetteloiden julkaisemista. Merikoski valittiin julkaisun toimittajaksi, ja hänen avukseen asetettiin toimituskunta. Sota kuitenkin keskeytti aineiston alulle päässeen keräämisen, ja työtä päästiin jatkamaan vasta vuonna 1946, jolloin uudeksi toimittajaksi palkattiin hovioikeuden auskultantti *Veikko Reinikainen* ja hänelle pari kirjoitusapulaista. Professori Merikoskesta tuli nyt toimituskunnan puheenjohtaja, ja sen jäseninä toimivat professori Kaarlo Kaira ja Arvo Sipilä. Työn edistyessä siihen osallistui kirjoitusapulaisten lisäksi eri tavoin muita henkilöitä. Bibliografian toimittamiseen ja julkaisemiseen saatiin huomattava valtionapu ja rahoitusta lähes kolmeltakymmeneltä luetellulta taholta, myös Ruotsista.

Veikko Reinikaisen suurtyö *Bibliographia iuridia fennica* ilmestyi Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen C-sarjassa vuonna 1951. Bibliografian käsittämää aikaa oli alkuperäisestä suunnitelmasta pidennetty molemmista päistä, niin että se tuli käsittämään vuodet 1809–1948. Julkaisussa on 1085 tiheään ladottua C-sarjan sivua ja niillä 19 953 eri nimikettä systematisoituina ynnä viittauksia, hakemistoja ja muuta tekstiä. Bibliografia on muodostunut monille kirjastonhoitajille, tiedemiehille, opiskelijoille ja käytännön juristeille jokapäiväiseksi ja välttämättömäksi, toisille harvemmin käytetyksi, mutta kuitenkin hyödylliseksi työvälineeksi. Kantabibliografia myytiin aikanaan loppuun, ja siitä otettiin uusi näköispainos vuonna 1984.

Aineiston kerääminen alkuperäisessä suunnitelmassa edellytetyjä lisäluetteleja varten aloitettiin vielä kantabibliografian toimittamisen kestäessä – kerääjänä varatuomari Eero Schrey – joskin ensimmäisen lisäluettelon toimittajat aloittivat työnsä

15 Ks. *Y. J. Hakulinen*, Esipuhe ja *Edwin Linkomies*, Suomentajan huomautus, *Matthias Caionius*, Siviilioikeuden luennot s. VII, XVI.

vasta vuonna 1956. Lisäluetteloita julkaistiin Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toimesta kaikkiaan neljä. Ne numeroitiin bibliografian osiksi II–V, ja ne käsittävät vuodet 1949–1981. Osat II ja III käsittävät kumpikin kymmenen vuotta. Bibliografiaan sisällytettävän aineiston kasvaessa vuosi vuodelta ja lisäosien saamiseksi mahdollisimman tuoreina käyttöön julkaistiin IV osa seitsemältä ja V osa kuudelta vuodelta. Eri lisäluetteloiden toimittajina olivat:

II (1949–1958)	Varatuomarit <i>Esa ja Marjatta Seppälä</i>
III (1959–1968)	Filosofian kandidaatti <i>Elisabeth Åström</i> ja varanotaari <i>Liisa Kortekangas</i>
IV (1969–1975)	Filosofian maisterit <i>Elisabeth Åström</i> ja <i>Marja Pekkanrn</i>
V (1976–1981)	Filosofian maisteri <i>Marjatta Heikkilä</i> ja <i>Leena Häkli</i>

Kantabibliografian toimittajasta, lakit. tohtori Veikko Reinikaisesta tuli osan II toimituskunnan puheenjohtaja. Seuraavina puheenjohtajina olivat professori Kauko Sipponen (III osa) ja oikeusneuvos, oikeustieteen tohtori Erkki Ailia (IV ja V osa). Eri lisäosien toimituskuntiin kuuluivat lisäksi kansleri V. Merikoski, professorit Simo Zitting, Esko Hoppu, Mikael Hidén ja Juhani Wirilander, ylikirjastonhoitajat Jorma Vallinkoski, Henrik Schauman ja Eeva-Maija Tammekann, apulaisprofessori Matti Ylöstalo, kirjastonhoitaja Anna-Maija Kurikka sekä johtaja Seppo Vuorinen.

II osan rahoituksesta Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen hallitus kiittää huomattavan raha-arpajaisten voittovaroista saadun valtionavun lisäksi kymmenkuntaa yksityistä tahoaa. Vähitellen rahoittajien luku vähenee, niin että V osan esipuheessa mainitaan enää vain opetusministeriöltä saatu taloudellinen tuki. Jo Kalle O. Pesosen 75-vuotishistoriikissa todetaan bibliografian III osan valmistumiseen liittyen bibliografian kustantamisen ja julkaisemisen merkinneen yhdistykselle ”joskus lähes ylivoimaiselta näyttävää taloudellista ponnistusta”, ja samantapainen maininta on myös sekä IV että V osan esipuheessa. Eräänä syynä IV osan katkaisemiseen vuoteen 1975 oli, että vuodesta 1976 toivottiin Helsingin yliopiston kirjaston ryhtyvän yhdistyksen opetusministeriölle tekemän ehdotuksen mukaisesti julkaisemaan oikeustieteellistä erikoisbibliografiaa. Tämä toive ei kuitenkaan toteutunut.

Vuonna 1982 Eduskunnan kirjaston hallitus päätti kuitenkin ottaa bibliografian toimittamisen ja julkaisemisen Eduskunnan kirjaston tehtäväksi vuodesta 1982

lukien, ja vuonna 1985 Suomalainen Lakimiesyhdistys teki Eduskunnan kirjaston kanssa sopimuksen bibliografian kustannusoikeuksien siirtämisestä kirjastolle. ”Bibliographia iuridica fennica” säilyi teossarjan nimenä, ja jatkuvuutta turvattiin myös siten, että kirjaston hallituksen vuonna 1985 asettamassa bibliografian neuvottelukunnassa jatkoivat vuoteen 1994 asti Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen puolelta Erkki Ailio puheenjohtajana ja Juhani Wirilander jäsenenä; vuodesta 1995 yhdistys valitsi edustajikseen neuvottelukuntaan Wirilanderin ja professori, kansliapäällikkö Kirsti Rissasen. Aikaisemmasta poiketen Eduskunnan kirjasto julkaisee bibliografiaa vuosiluetteloina, joita ei numeroida juoksevasti vaan vain vuosiluvulla, eikä bibliografia kuulu enää Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisusarjoihin.

Jo Lakimiesyhdistyksen bibliografian V osan suunnittelu aloitettiin tutkimalla, voitiinko tämä osa tuottaa automaattisen tietojenkäsittelyn avulla. Tämä ei kuitenkaan vielä osoittautunut mahdolliseksi; sen sijaan käytettiin käsikirjoituksen laatimiseen valmiita kirjastokortteja. Eduskunnan kirjaston bibliografia on tehty alusta pitäen yhteistoiminnassa Tieteellisten kirjastojen ATK-yksikön kanssa atk-menetelmin, ja aineisto systematisoituna on myös käytettävissä eri tietokannoissa (mm. FBIF ja KATI).

Marraskuussa 1964 Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen hallitus päätti ryhtyä toimiin selittävän englantilais-suomalaisen oikeussanakirjan laatimiseksi ja asetti sitä varten toimituskunnan, johon tulivat professori Olli Ikkala, vt. professori Antti Suviranta ja hovioikeudenneuvos Voitto Saario. Sanakirjan laatiminen uskottiin hovioikeudenneuvos *Paavo Soukalle*, jota toimitustyössä avustivat oikeustieteen lisensiaatti Kaarina Buure-Hägglund sekä oikeustieteen kandidaatit Timo Lahelma ja Jouni Sippo. Valtion yhteiskuntatieteelliseltä toimikunnalta saatiin rahoitusapua. Soukan ja ”Oikeussanakirja englantia–suomi” ilmestyi yhdistyksen julkaisujen D-sarjassa vuonna 1976.¹⁶

Lähinnä amerikkalaisten esikuvien mukaan Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen hallitus päätti vuonna 1974 ryhtyä toimittamaan hakemistoa Oikeuskäytäntö kirjallisuudessa, joka käsittäisi tiedot siitä, missä tutkimuksissa ja julkaisuissa oikeuskäytännön ratkaisuja on käsitelty. Teoksen toimituskuntaan valittiin puheenjohtajaksi yhdistyksen puheenjohtaja, professori Esko Hoppu sekä jäseniksi oikeusneuvos

16 Ks. *T[auno] E[llilä]*, Englantilais-suomalainen oikeussanakirja, LM 1964 s. 1144; *Soukka*, m. t. s. VII–VIII.

Erkki Ailio, lainsäädäntöneuvos Heikki Immonen, hallintoneuvos Raimo Pekkanen, työtuomioistuimen presidentti Antti Suviranta ja yhdistyksen sihteeri, hovioikeudenviskaali Martti Leistén. Tietojen kerääjäksi ja hakemiston laatijaksi otettiin seuraavana vuonna filosofian maisteri *Paula Leistén*.

Hakemiston kantaosa käsittää vuodet 1926–1978 eli ne käytännön tapaukset, joita on käsitelty noina vuosina ilmestyneessä oikeuskirjallisuudessa. Mitään ajallista rajoitusta ei sen sijaan ole sovellettu käsiteltyihin käytännön tapauksiin: vanhin hakemistoon tullut tapaus on senaatin oikeusosaston tuomio vuodelta 1820. Hakemisto käsittää ylimpien tuomioistuinten, eri hovioikeuksien ja työtuomioistuimen ratkaisujen lisäksi eduskunnan perustuslakivaliokunnan mietinnöt ja lausunnot sekä työneuvoston ratkaisut ja lausunnot. Tiedot kerättiin tietokonekäsitteilyä varten laadituille lomakkeille ja koottiin ja valoladottiin atk:n avulla. Yhteensä viittauksia kertyi yli 128 000. Kantahakemisto ilmestyi vuonna 1982 yhdistyksen julkaisujen C-sarjassa. Atk-aineisto on myös kyselykäytössä oikeusministeriön FOKI-tietokantana. Työtä varten saatiin avustusta valtiolta sekä rahallista tukea yhdistystä lähellä olevista Olga ja Kaarle Oskari Laitisen Säätiöltä ja Oikeustieteen Tutkimussäätiöltä samoin kuin kahdeltatoista luetellulta yritykseltä.

Paula Leistén jatkoi suururakkaansa laatimalla vuosien 1979-1990 oikeuskirjallisuuden käsittävän jatko-osan, joka ilmestyi vuonna 1995 ja sisältää noin 100 000 viittausta. Tietojen keräämistä vuoden 1990 jälkeen ilmestyneestä tai kummastakin tähänastisesta hakemisto-osasta pois jääneestä kirjallisuudesta jatkaa Lapin yliopiston oikeusinformatiikan instituutti sekä FOKI-tietokannan juoksevaa täydentämistä että hakemiston mahdollista painettua jatkoa varten; jatkon julkaisemisoikeus on sovittu Lakimiesyhdistykselle, mutta tietojen muu käyttö oikeusministeriölle.¹⁷

Siirrettyään *Bibliographia iuridica fennica*n kustannusoikeudet Eduskunnan kirjastolle Suomalainen Lakimiesyhdistys päätti vuonna 1986 jatkaa oikeustieteellisen julkaisutoimikunnan suurprojekteja asettamalla oikeustieteen tohtori Urpo Kankaan aloitteesta työryhmän valmistelemaan oikeustieteellistä ensyklopediaa. Valmistelutyöryhmään tulivat yhdistyksen varapuheenjohtaja, professori Juhani Wirilander puheenjohtajaksi sekä professori Esko Hoppu ja oikeustieteen tohtori Urpo Kangas ja Heikki E. S. Mattila. Valmistelutyöryhmän työn perusteella yhdistys teki vuonna 1989 päätöksen toimittaa yhteistyössä Kotimaisten kielten tutkimus-

keskuksen kanssa suomalaista oikeuskulttuuria kokoava ensyklopedinen tietoteos *Encyclopædia iuridica fennica*. Teoksessa esitetään Suomen oikeusperintö, oikeusjärjestyksen perusteet ja syntyvä uusi käsitteistö aakkosellisina hakusanoina, ja se kattaa kaikki oikeudenalat. Olennaisena taustatekijänä varsinkin keskeisten sana-artikkelien laatimisessa on oikeuskulttuurin näkökulma, oikeuskulttuurimme kokonaiskatselmus.

Ensyklopediaa – *oikeustietosanakirjaa* – toteuttamaan asetettiin oikeusneuvos Juhani Wirilanderin johtama 20-jäseninen toimitusneuvosto, jossa ovat edustettuina yhdistyksen ja tutkimuskeskuksen lisäksi eri oikeustieteelliset tutkimus- ja opetusyksiköt, oikeusministeriö, tuomioistuinlaitos, elinkeinoelämä ja asianajajalaitos. Hankkeen taloudesta vastaaminen uskottiin kauppaneuvos Pertti Niemistön johtamalle talousvaliokunnalle. Opetusministeriö tukee hanketta merkittävällä valtionavustuksella, ja myöhemmin ovat rahallisiksi tukijoiksi tulleet myös Suomen Kulttuurirahasto ja Jenny ja Antti Wihurin rahasto. Ensyklopedian kokopäivätoimiseksi päätoimittajaksi valittiin dosentti Heikki E. S. Mattila, joka myös toimii sekä toimitusneuvoston että talousvaliokunnan sihteerinä. Hankkeen toimitussihteerinä on vuodesta 1995 ollut humanististen tieteiden kandidaatti Eila Santapukki.

Toimitustyötä varten oikeustiede jaettiin 28 alaan, ja kutakin varten nimettiin alakohtainen toimittaja, tehtävänään huolehtia alansa hakusanaston laatimisesta, hankkia sana-artikkelien kirjoittajat ja tarkistaa valmiit sana-artikkelit. Päätoimittaja yhteensovittaa eri alojen sanasto- ja kirjoittamistyön. Sana-artikkelien laatiminen voitiin aloittaa vuonna 1992 kaikilla oikeudenaloilla, joten teos kokonaisuudessaan voi valmistua varsin nopeasti. Oikeustietosanakirjan I osa (Varallisuus- ja yksityisoikeus) ilmestyi Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen C-sarjassa vuonna 1994, ja tämän historiikin kirjoittamiseen mennessä ovat ilmestyneet myös osat II (Maa-, vesi- ja ympäristöoikeus), III (Perhe-, työ- ja sosiaalioikeus), IV (Rikos- ja prosessioikeus), V (Julkisoikeus) sekä VI (Kansainväliset suhteet). Jäljellä ovat osa VII (Oikeuden yleistieteet) sekä eri osana ilmestyvä Hakemisto. Artikkelien kirjoittajien alun perin arvioitu luku noin 250 saavutettiin jo V osan myötä.

Suunnitteilla on hankkeen jatkaminen elektronisessa muodossa. Suomalaisella Lakimiesyhdistyksellä ei ole kuitenkaan edellytyksiä oikeustietosanakirjan jatkuvaan päivittämiseen ja ylläpitämiseen. Vuonna 1996 yhdistys teki Werner Söderström Osakeyhtiön kanssa sopimuksen omistamiensa koko tietosanakirjan jul-

kaisuoikeuksien siirtymisestä yhtiölle kaikkien osien valmistuttua. Sopimus kuuluu kohta käsiteltävään yhdistyksen ja yhtiön väliseen yhteistyösopimukseen.¹⁸

Sitä ennen on mainittava oikeusministeriön kanssa vuonna 1992 tehty ja vuonna 1994 laajennettu yhteistyösopimus Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu- ja käsittävästä Finlex-tietokannasta (FEIT), johon yhdistys toimittaa aineiston sopimuksen mukaisesta vastikkeesta.

Ennen kesäkuun 5. päivää 1997 saivat monet Suomalaista Lakimiesyhdistystä ja oikeuskirjallisuuden tuottamista lähellä olevat ihmiset yhdistykseltä ja useimmille vastaanottajille ennestään tuntemattomalta Werner Söderström Lakitieto Oy:ltä (WSLT) yhteisen kutsun tuoksi päiväksi Säätytalolle tilaisuuteen nimeltä ”Oikeuskulttuurin maisema”. Tilaisuudessa esiteltiin mainittu yhtiö uutena oikeuskirjallisuuden kustantajana, ”oikeuskirjallisuuden uudistajana”. WSLT on WSOY:n ja Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen yhteinen yritys. WSLT:n hallituksen puheenjohtajana on WSOY:n varatoimitusjohtaja, dosentti Jorma Kaimio, ja Lakimiesyhdistystä edustaa hallituksessa yhdistyksen hallituksen jäsen, kauppaneuvos Pertti Niemistö. Yhtiön toimitusjohtajana on Raimo Ruottu. Uuden yhtiön pääteokset muodostavat Oikeuden perusteokset -sarjan. Tämän sarjan teoksilla halutaan edistää oikeusjärjestyksen ymmärtämistä ja oikeudellista ajattelua, sillä ”oikeusperiaatteita, oikeuden kehitystä ja yleisiä oppeja selvittävät teokset puuttuvat useilta oikeudenaloilta”. Sarjan päätoimittajat ovat presidentit Olavi Heinonen ja Pekka Hallberg, kansliapäällikkö Kirsti Rissanen ja professori Aulis Aarnio, joilla kaikilla oli Säätytalon tilaisuudessa puheenvuoro Suomen oikeuskulttuurin nykytilasta ja kehitysnäkymistä. WSLT myös jatkaa Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaiseman *Encyclopædia iuridica fennican* aineiston toimittamista uusittuihin niin painettuihin kuin sähköisiinkin laitoksiin yhdessä ensyklopedian tekijöiden kanssa ja julkaisee muuta oikeuskirjallisuutta, mm. Puheenvuoroja-sarjaa ja ”perinteistä soveltavaa ja kommentoivaa oikeuskirjallisuutta”.¹⁹

18 Ks. *Encyclopædia iuridica fennica* I s. XVII, XXVII–XXVIII; IV s. XIX; Yhteistyösopimus oikeustieteellisen ensyklopedian toimittamisesta, LM 1989 s. 886–887; *Juhani Wirilander – Heikki E. S. Mattila*, *Encyclopædia iuridica Fennican* I osa julkistettu, LM 1994 s. 1188–1193.

19 Ks. *Leena Kartio – Pekka Hallberg – Olavi Heinonen – Kirsti Rissanen – Aulis Aarnio*, *Oikeuskulttuurin maisema*, LM 1997 s. 908–919.

OIKEUSPOLITIIKKA JA MUU TOIMINTA

LAKIMIESYHDISTYS YHTEISKUNNALLISENA VAIKUTTAJANA

Syksyllä 1916 haluttiin Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen keskuudessa ”laajentaa yhdistyksen toimintaa vaikuttavammaksi tärkeimmissä lainsäädäntöä ja lainkäyttöä koskevissa kysymyksissä”. Tämän vuoksi ja myös kiinteämmän yhteyden saamiseksi yhdistyksen maaseutujäseniin järjestettiin yhdistyksen kevätkokous 20.5.1917 tavallista laajemmassa muodossa. Kaikki hovioikeudet olivat kokouksessa edustettuina, ja mukana oli sekä senaattoreita että kihlakunnantuomareita useita, niin myös asianajajia ja muita lakimiehiä. Kokoukselle esitettiin – osaksi jo ennen kokousta Lakimieheissä julkaistut – alustukset Toimenpiteistä asian ratkaisun jouduttamiseksi kihlakunnanoikeuksissa, Oikeudenkäyntimenettelyn jouduttamisesta hovioikeuksissa, ja Puutavarayhtiöiden maansaannin lainhuudattamisesta. Alustusten ja vilkkaan keskustelun perusteella hyväksyttiin, osaksi äänestäen, jokaisesta keskustelukysymyksestä ponnet, yhteensä kymmenen.²⁰

Tärkeäksi, joskaan ei yleensä oma-aloitteiseksi vaikutuskeinoksi on vuosikymmenien kuluessa muodostunut lausuntojen antaminen lainsäädäntökysymyksistä. Ensimmäinen kirjoihin viety lausuntoasia on vuodelta 1908, jolloin Suomalaisen lakimiesten yhdistys antoi senaatin pyynnöstä lausunnon työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutusta koskevista laki- ja asetusehdotuksista.

Vuoden 1908 lausunnon hyväksyi yhdistyksen kokous. Myöhempinä vuosikymmeninä on lausunnoista säännönmukaisesti päättänyt yhdistyksen hallitus. Satavuotiskauden viimeiseltä vuosikymmeneltä mainittakoon oikeusministeriölle annetut lausunnot esitysehdotuksesta riita-asia- oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiseksi (1989), holhouslakitoimikunnan, asuntokauppalakitoimikunnan, maakaaritoimikunnan ja maanvuokralakitoimikunnan mietinnöistä (1990), perheoikeustoimikunnan, perusoikeustoimikunnan ja verotuksen oikeussuojatoimikunnan samoin kuin hovioikeustoimikunnan 1989 mietinnöistä (1991), rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamisesta (1992), Suomen kansainvälisen perhelainsäädännön uu-

distamista koskevasta ehdotuksesta (1994), tuomarin esteellisyys -työryhmän mietinnöstä (1996) sekä hallintotuomioistuintoimikunnan, sananvapaustoimikunnan, ryhmäkannetyöryhmän ja perustuslaki 2000 -komitean mietinnöistä (1997). Valtion yhteiskuntatieteelliselle toimikunnalle on annettu lausunto tutkimusraportista ”oikeustieteellinen tutkimus Suomessa” (1993) sekä Suomen Lakimiesliitolle mm. lausunnot liiton koulutuspoliittisesta ohjelmasta (1990), OTK-tutkinnon kehittämistä (1993) ja ehdotuksesta lakimiesten eettisiksi säännöiksi (1995).

Omasta puolestaan Suomalainen Lakimiesyhdistys on pyrkinyt kiinnittämään huomiota oikeusjärjestyksen kehittämiseen, oikeudenmukaisuuden merkitykseen yhteiskunnassa ja maamme oikeuskulttuurin vaalimiseen. Tältä osin voidaan viitata viime vuosien kokousohjelman moniin kohtiin samoin kuin oikeusencyklopedia-hankkeeseen. Vuonna 1995 yhdistys järjesti lakimieskansanedustajille keskustelutilaisuuden lainvalmistelun tason parantamisesta sekä keinoista lisätä eduskunnan mahdollisuuksia saada tarvittavaa aineistoa lakiehdotusten käsittelyyn. Seuraavana vuonna oli eduskunnassa kansanedustajille ja lakimiehille yhteinen tilaisuus aiheesta ”Miten syntyy hyvää lainsäädäntöä”.

Oikeuspolitiikan piiriin kuuluvat myös eräät muiden järjestöjen kanssa toteutetut yhteishankkeet, joita käsitellään tuonnempana.

MATKAT

Yhdistyksen kokousohjelmaa edellä käsiteltäessä on mainittu, että kevätkauden viimeinen kokous pidettiin vuosina 1951–1973 miltei joka vuosi yhdistyksen jonkin paikallisosaston luona. Kokoukseen järjestettiin Helsingistä säännöllinen yhteismatka. Kokouspaikkakunnalla oli ohjelmassa kevätkokouksen ja yhteisen illanvieton – usein ”illallistanssiaisiksi” kutsutun – lisäksi vierailu johonkin tai useampaankin jäseniä ja heidän puolisoitaan kiinnostavaan kohteeseen. Parina esimerkkinä ”parhaasta päästä” olkoot kevätkokoukset Vaasassa 1958, jolloin kohteena oli Vaasan Höyrymylly Oy, Vaasan hovioikeus ja lääninhallitus, Tikanojan taidekoti ja Pohjanmaan historiallinen museo, sekä Hämeenlinnassa toukokuussa 1963, jolloin käytiin Mensa Oy:ssä, OTK:n Kantolan tuotantolaitoksissa, Hopeakeskus Oy:ssä, Etelä-Hämeen keskusammattikoulussa ja Hämeen linnassa, jäsenten puoliset lisäksi kaupunginkirjastossa ja taidemuseossa, ja risteiltiin Vanajavedellä. Kotimaahan suuntautuneiden kevätkokousmatkojen tilalle tulivat vuodesta 1974

alkaen ulkomaille tehdyt opintomatkat. Ensimmäinen näistä oli vielä samalla kevätkokousmatka, sillä yhdistyksen vuoden 1974 kevätkokous pidettiin Tukholmassa. Seuraavina vuosina oli kohteina – ei välttämättä keväällä:

- 1975 Leningrad
- 1976 Pariisi
- 1977 Wien
- 1978 Haag
- 1979 Washington, Miami, New York
- 1980 Rooma
- 1981 Praha
- 1982 Madrid
- 1983 Budapest
- 1988 Pariisi
- 1990 Tallinna ja Tartto

Ammatillisena ohjelmana kohdepaikkakunnilla oli käyntejä tuomioistuimissa Sollentunan käräjäoikeudesta ja Pariisin oikeuspalatsista Yhdysvaltain korkeimpaan oikeuteen ja Haagin kansainväliseen tuomioistuimeen, tutustumista oikeustieteen tutkimukseen ja opetukseen mm. Leningradin, Wienin ja Budapestin yliopistoissa, vierailuja suuriin asianajotoimistoihin Washingtonissa ja Roomassa jne. Turisteina käytiin mm. sirkuksessa Leningradissa, Moulin Rougessa Pariisissa, Keukenhofin tulppaaniviljelmillä, Italian Tivolissa, Prahan Laterna Magica -teatterissa ja Tole-dossa. Matkojen käytännön järjestämisestä ja johtamisesta huolehtivat tehokkaasti, asiantuntevasti ja kärsivällisesti Rooman matkaan asti yhdistyksen isäntä, hovioikeudenneuvos Olavi Iirola ja filosofian maisteri Eija Iirola – Leningradin matkan osalta on syytä erikseen mainita oikeustieteen tohtori Pirkko K. Koskisen osuus – ja Prahan matkasta lähtien yhdistyksen sihteeri Ritva Erma ja isäntä Timo Cleve. Jokaiseen matkaan osallistui useita kymmeniä yhdistyksen jäseniä, monet puolisoineen.²¹

21 Ks. myös *P[irkko] K. K[oskinen]*, Suomalainen Lakimiesyhdistys Leningradissa, LM 1975 s. 916–920; Olavi Iirola, Suomalainen Lakimiesyhdistys Pariisissa 20.–24.5.1976, LM 1976 s. 474–476. – Unkarin lakimiehiltä saadun virallisen kutsun perusteella oli Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen jäsenille järjestetty jo kesäksi 1938 lähes kahden viikon Unkarin matka, jolle olisi lähdetty ”todennäköisesti Ariadnella” (LM 1938 s. 115). Merkintöjä matkan tekemisestä ei ole kuitenkaan löytynyt – ehkäpä levottomaksi käynyt Keski-Euroopan tilanne johti matkan peruuttamiseen.

Vuoden 1976 Pariisiin retkeen vastasi samana vuonna Ranskan Oikeustieteen tohtorien yhdistys 55 hengen retkikunnalla, jolle Suomalainen Lakimiesyhdistys järjesti ammatillisen ohjelman Helsingissä. Vuonna 1994 Helsingissä kävivät Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kutsusta Viron korkeimman oikeuden presidentti Rait Maruste, tiedotuspäällikkö Jaak Sitska ja Tallinnan alioikeuden tuomari Piret Randmaa tutustumassa Helsingin käräjäoikeuden, Helsingin yliopiston ja korkeimman hallinto-oikeuden toimintaan.

YHTEISTOIMINTA MUIDEN JÄRJESTÖJEN KANSSA

Yhdistys voi edistää tarkoitusperiensä toteuttamista yhdessä yhden tai useamman muun järjestön kanssa. Julkisen toiminnan aloittaminen teki mahdolliseksi paitsi Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen omien kokousten järjestämisen julkisesti myös laajempipohjaiset lakimieskokoukset. Lakimiesyhdistys ja Suomen Lainopillinen Yhdistys järjestivät yhdessä nimeltäänkin ”Suomen lakimiesten ensimmäisen yleisen kokouksen” Helsingissä elokuussa 1907. Kokouksen luonteen mukaisesti alustuksista oli kolme suomen- ja kolme ruotsinkielistä, ja ne käsittelivät ajan-kohtaisia lainuudistuskysymyksiä, niin kuin miehen edusmiehyiden poistamista ja maan hankkimista tilattomille. Kokouksen julkilausumattomana tarkoituksena oli koota Suomen lakimiesten routavuosina hajonneet rivit, mutta tältä osin kokous Lakimiehen päätoimittajan Allan Serlachiuksen mukaan epäonnistui täysin: vain Leo Mechelinin maltillisen perustuslaillisen senaatin kannattajat olivat mukana mieslu- kuisasti, kun taas niin hyvin suomettarelaisia kuin myös jyrkkiä perustuslaillisia oli kokouksessa vain harvoja toisten vierastaessa käden antamista vastakkaisten suun- tausten edustajille.²²

Vuonna 1931 Suomen kihlakunnantuomarien yhdistys teki esityksen yleisen lakimiesliiton perustamisesta. Suomalainen lakimiesten yhdistys katsoi, ettei maan

22 Ks. Pöytäkirja tehty Suomen lakimiesten Ensimmäisessä yleisessä kokouksessa Helsingissä Elokuun 29–31 p:nä 1907 (1907); Kysymys maamme lakimiesten yhteisestä kokouksesta, LM 1906 s. 64–66; Kutsumus yleiseen Suomen lakimiesten kokoukseen 1907, LM 1907 s. 87–88; *A[llan] S[erlachius]*, Ensimmäisen yleisen Suomen lakimiesten kokouksen johdosta, LM 1907 s. 195–200; vrt. myös R. A. *Wrede*, lopettajaisanat, em. pöytäkirja s. 158–160. – Jo vuosina 1879 ja 1889 oli Suomen Lainopillinen Yhdistys järjestänyt ”yleisemmät” Suomen lakimiesten kokoukset; ks. *Julius Grotenfelt*, em. Pöytäkirja s. 5; sama, JFT 1912 s. 531–532, 537–538.

lakimieskunnasta ollut saatavissa tarpeellisia voimia uuden yhdistyksen toimintaa varten, vaan se voisi hajoittaa jo entistenkin yhdistysten toimintaa ja vähentää lakimiesten harrastusta niitä kohtaan. Uuden liiton perustamisen sijasta yhdistys ehdotti, että eri lakimiesyhdistykset asettaisivat yhteisen pysyvän valiokunnan seuraamaan lakimieskuntaa kokonaisuudessaan koskevia kysymyksiä ja järjestämään tarvittaessa koko maan käsittäviä lakimieskokouksia. Valiokunta perustettiin vuonna 1932, ja siinä olivat edustettuina Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen lisäksi Suomen Lainopillinen Yhdistys, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Kihlakunnantuumarien Yhdistys sekä Suomen Maistraattien ja Raastuvanoikeuksien Yhdistys.

Uusi valiokunta järjesti uuden Suomen lakimiesten yleisen kokouksen tammikuussa 1936. Nytkin käsiteltiin ajankohtaisia lainsäädäntökysymyksiä, niin kuin asianajajalaitoksen uudistamista ja alemmanasteisen hallinnollisen lainkäytön järjestämistä. Kuudesta alustuksesta oli – ei ehkä nimenomaisen tasapainottamisen tuloksena – neljä suomen- ja kaksi ruotsinkielistä.²³

1940-luvulla aika oli kypsä yleisen lakimiesjärjestön perustamiseen. Vaikuttaviksi syiksi voidaan kirjata lakimiesten sotavuosina huononemaan päässeän aseman turvaaminen, mikä tuotiin esille varsinkin Nuoret Lakimiehet ry:n taholta, vuoden 1940 ”tammikuun kihlauksesta” alkanut työmarkkinajärjestelmän muuttuminen, mikä vaati neuvottelukelpoista osapuolta myös lakimieskunnan taholta, ja aatteelliset syyt lakimieskunnan identiteetin vahvistamiseksi, yhteenkuuluvuuden lujittamiseksi ja lakimieskunnan edustamien arvojen turvaamiseksi.

Asian kehittämiseksi järjestettiin Nuorten Lakimiesten toimesta syyskuussa 1943 uusi Suomen lakimiesten yleinen kokous, jossa vieraili Ruotsin Lakimiesliiton puheenjohtaja Knut Rodhe. Virallisen aloitteen tekeminen jäi kuitenkin Suomalaiselle Lakimiesyhdistykselle, jonka kutsusta pidettiin tammikuussa 1944 eri lakimiesyhdistysten edustajien neuvottelukokous. Tässä kokouksessa ja sen toukokuussa 1944 pidetyssä jatkokokouksessa päätettiin ryhtyä toimiin maan kaikkien lakimiesyhdistysten muodostaman lakimiesliiton perustamiseksi ja kutsua koolle liiton perustava kokous, joka pidettiin marraskuussa 1944. Silloin Suomalainen Lakimiesyhdistys ja kuusi muuta lakimiesyhdistystä perustivat Suomen Lakimiesliiton ja liittyivät siihen.

23 Ks. Lakimiesjärjestöjä edustava delegatio, LM 1933 s. 159; Pöytäkirja tehty Suomen Lakimiesten yleisessä kokouksessa Ritarihuoneella Helsingissä lauantaina tammikuun 11 päivänä ja sunnuntaina tammikuun 12 päivänä 1936 (1936).

Suomalainen Lakimiesyhdistys on alusta pitäen ollut suurin Suomen Lakimiesliiton jäsenyhdistys. Jäsenyhdistyksen asemasta aiheutui myös vaikeuksia, kun eräät lakimiehet eivät joko ammattiasemansa takia tai poliittisista syistä katsoneet voidensa kuulua Lakimiesliittoon ja erosivat sen takia Lakimiesyhdistyksestä. Parin turhan ratkaisuyrityksen (1958 ja 1966) jälkeen ongelma ratkaistiin muuttamalla Lakimiesliiton sääntöjä vuonna 1969 siten, että kukin liiton jäsenyhdistyksen jäsen voi itse päättää, haluaako hän jäsenyytensä perustella kuulua myös liittoon (ja maksaa sille jäsenmaksua). Ratkaisuun kuului Lakimiesyhdistyksen osalta, että yhdistys suosittelee jäsenilleen liiton jäsenyyttä ja että niiden yhdistyksen jäsenten, jotka eivät muuta ilmoita, katsotaan olevan myös liiton jäseniä.

Toisena ongelmana on ollut, että kun monet Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen jäsenet kuuluvat myös yhteen tai useampaan muuhun Lakimiesliiton jäsenyhdistykseen, ei äänivallan jakaantuminen liiton elimissä eri jäsenyhdistysten edustajien kesken ole ollut ongelmatonta. Liiton valtuuskunnan vaalien osalta ongelma ratkesi, kun vuoden 1989 yhdistyslain myötä voitiin vuonna 1993 tehdyllä sääntöjen muutoksella siirtyä suhteelliseen postivaaliin, jossa äänioikeus on jäsenyhdistysten henkilöjäsenillä. Suomen Lakimiesliittoa perustettaessa liitolle siirtyivät monet enemmän yleistä luonnetta olevat ja ulospäin suuntautuvat tehtävät, jotka olivat olleet Lakimiesyhdistyksen suunnitelmissa. Aikaisemmat Suomen lakimiesten yleiset kokoukset ovat jatkuneet Suomen Lakimiesliiton lakimiespäivinä.²⁴

Vaikka kielikysymys oli lähtökohtana Suomenmielisten juristien klubin perustamiselle, eivät välit vanhempaan ja vuoteen 1935 asti suurempaan sisaryhdistykseen, Suomen Lainopilliseen yhdistykseen ole olleet vain korrektit, vaan aivan ystävälliset. Virallisen yhteistoiminnan alkuna voidaan ehkä pitää edellä jo mainittua vuoden 1907 yleistä lakimieskokousta ja sen valmistelua, ja siitähän ura urkeni lakimiesyhdistysten pysyvänä valiokuntana ja edelleen Suomen Lakimiesliitossa. Eräänä osoituksena jo alkuaikoina vallinneesta hyvästä yhteishengestä on Lakimiehellä vuonna 1912 ilmestynyt juhlakirjoitus 50 vuotta täyttävälle sisaryhdistykselle, ja sekin, että Suomenmielisten juristien klubin ensimmäinen puheenjohtaja P. E.

24 Ks. V. Merikoski, Lakimiesliitto ja lakimiespäivät, LM 1945 s. 525–530; Toivo Sainio, Suomen Lakimiesliitto 40 vuotta (1984) s. 9–10, 14–17; Pajuoja – *Ervasti*, m. t. s. 14–16, 29–42, 159, 209–211, 248–253; Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen suhde Suomen Lakimiesliittoon, LM 1970 s. 196–197 (vrt. myös LM 1969 s. 127–128, 501–503); Heikki Halila, Toimivaltajako yhdistyksissä (1993) s. 712–713.

Svinhufvud kuului vuodet 1903–1906 Suomen Lainopillisen Yhdistyksen keskuhallitukseen.²⁵ Ja kun Suomen Lainopillisen Yhdistyksen puheenjohtaja oli vuonna 1918 saanut kutsun Suomen lakimiesten liittymiseksi Pohjoismaisiin lakimieskokouksiin, asetettiin heti valmistelutoimikunta, johon tuli kaksi edustajaa kummatkin yhdistyksestä.²⁶

Yhteistoimintaa on ollut muutoinkin kuin lakimiesten yhdistysten kanssa. Jo vuonna 1909 oltiin yhteistoiminnassa Kansantaloudellisen yhdistyksen kanssa virkamieskurssien aikaansaamiseksi, ja Suomalaisen kirjallisuuden seuralta saatiin yhdistyksen ensimmäisinä vuosikymmeninä useasti apua ja tukea juridisen kirjallisuuden suomentamiseksi. Vuosina 1921–1947 oli Duodecim-seuran ja muiden lääkäriyhdistysten kanssa useita kokouksia yhteisten asioiden käsittelemiseksi, ja muita yhteistyökumppaneita 1930- ja 1940-luvuilla olivat Suomen Virkamiesten yhdistysten keskusliitto, yhteisesti Suomen Liikemiesyhdistys ja KHT-yhdistys sekä Suomen Kriminalistiyhdistys.

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toiselta 50-vuotiskaudelta ei tällaista yhteistoimintaa ole kirjattu. Ensimmäisellä 50-vuotiskaudella olivat osaksi kysymyksessä asiat, jotka nykyisin kuuluvat Suomen Lakimiesliiton toimipiiriin. On myös perustettu suppeampien erikoisalojen lakimiesyhdistyksiä, joilla on helpommin yhteistyökumppaneita näihin erikoisaloihin liittyviä kysymyksiä käsittelevissä muiden asiantuntijoiden ja -harrastajien kuin lakimiesten yhdistyksissä. Samoin on erikoisalojen yhdistyksiä, joiden jäsenistä vain osa on lakimiehiä.

Tärkeimmät ulkomaiset yhteydet Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toiminta-alalla koskevat Pohjoismaisia lakimieskokouksia. Suomalainen Lakimiesyhdistys ei ole virallisesti mukana tässä organisaatiossa. Suomen siihen osallistumisen kuitenkin aloitti vuonna 1918 nelijäseninen valmistelukomitea, jossa oli kaksi jäsentä Suomalaisesta lakimiesten yhdistyksestä (F. O. Lilius ja Kyösti Haataja) ja kaksi Suomen Lainopillisesta yhdistyksestä. Siitä pitäen on yhdistyksen aktiivijäseniä osallistunut sekä kokouksia ja niihin osallistumista järjestävän Suomen paikallisjohtokunnan työhön että tietysti itse kokouksiin – ensimmäisen Suomessa pidetyn lakimieskokouksen (1925) järjestäneen paikallisjohtokunnan viidestä jäsenestä oli ainakin

25 Ks. *F. O. Lilius*, Suomen Lainopillinen Yhdistys 1862–1912, LM 1912 s. 221–223; *Grottenfelt*, JFT 1912 s. 547.

26 Ks. av. 27 ja tekstiä sen edellä.

paikallisjohtokunnan kertomusta allekirjoitettaessa kolme (tosin yksi sattuman oikusta eli varajäsenenä tehtävään joutuneena) Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen aktiiveja; aikaisempi ja myöhempi puheenjohtaja ja silloinen varapuheenjohtaja.²⁷

Suomen osanottoa vuosina 1932 ja 1937 pidettyihin vertailevan oikeustieteen kansainvälisiin kongresseihin järjestämään ja Suomen kansallisten raporttien laatimisesta huolehtimaan Suomalainen lakimiesten yhdistys asetti Suomen kansalliset komiteat, puheenjohtajina professorit T. M. Kivimäki ja El. Kaila, ja vuoden 1950 kongressia varten toiminut Suomen kansallinen komitea koostui Suomalaiseen Lakimiesyhdistykseen kuuluvista Helsingin yliopiston lainopillisen tiedekunnan opettajista, puheenjohtajana dosentti Tauno Suontausta. Suomen kansalliset raportit julkaistiin Suomalaisen Tiedeakatemian Toimituksissa, ja kongressien yleisalustajina omissa aiheissaan olivat professorit B. Sjöström (1932), Kaarlo Kaira (1937) ja Erik Castrén (1950).²⁸ Tämän jälkeen Kansainvälisen oikeustieteen yhdistyksen Suomen osaston hallitus on toiminut Vertailevan oikeustieteen kansallisena komiteana, ja Suomen kansalliset raportit on julkaistu Helsingin yliopiston vertailevan oikeustieteen laitoksen sarjassa *Studia iuridica helsingiensia*.

Kansainvälisen yhteistoiminnan melko uusi muoto ovat kansainväliset, kuviteltujen oikeudenkäyntien tai muun menettelyn muotoon järjestetyt opiskelijakilpailut (esim. Sporrang – Lönnroth, Philip C. Jessup, Tellers). Osallistumisesta huolehtivat ylioppilaiden omat yhteisöt, joita mm. Suomalainen Lakimiesyhdistys on tukenut.

Vuonna 1937 Unkarin lakimiesyhdistys asetti 40-jäsenisen toimikunnan toimimaan pysyvänä elimenä suomalais-unkarilaisten lakimiessuhteiden kehittämisessä. Suomalainen lakimiesten yhdistys yhtyi lämpimästi tähän aloitteeseen ja asetti yhteistoimintaa varten puolestaan 28-jäsenisen toimikunnan. Näiden toimikuntien toiminta raukesi sittemmin. – Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen järjestäessään jäsenmatkoja ulkomaille on yhteistyökumppanina usein ollut paikallinen lakimiesjär-

27 Ks. Pohjoismaiset lakimieskokoukset, LM 1918 s. 214–216; Förhandlingarna å det elfte nordiska juristmötet i Stockholm den 28, 29 och 30 augusti 1919 (1920) s. VIII, IX; Förhandlingarna å det trettone nordiska juristmötet i Helsingfors den 18, 19 och 20 augusti 1925 (1926) s. IX, XV; *Henrik Tamm*, *De nordiske juristmoder 1872–1972* (1972) s. 67–69.

28 Ks. Rapports relatifs à la Finlande présentés au Congrès international de Droit comparé réuni à la Haye du 2 au 6 août 1932 [resp. du 26 juillet au 1er août 1937], Rapports reletifs à la Finlande présentés au III Congrès international de Droit comparé réuni à Londres du 31 juillet au 5 août 1950, *Annales academiae scientiarum fennicae* B XXVIII, XXXVIII, 69; B. Sjöström, Vertailevan oikeustieteen kansainvälinen kongressi, LM 1932 s. 280–285; Erik Castrén, Vertailevan oikeustieteen kansainvälinen kongressi, LM 1950 s. 933–934.

jestö, niin kuin Ranskasta Oikeustieteen tohtorien yhdistys, Rooman tai Madridin asianajajayhdistys (1980 ja 1982) taikka Unkarin lakimiesyhdistys (1983). Muutoin ovat yhteydet ulkomaisiin yleisiin lakimiesjärjestöihin kuuluneet sotien jälkeen Suomen Lakimiesliiton reviiriin, joskin myös Suomalainen Lakimiesyhdistys pitää yllä suhteita Viron lakimiehiin.

Vuoden 1734 lain 250-vuotismuistoa juhlistivat Suomen Lainopillinen Yhdistys ja Suomalainen Lakimiesyhdistys yhdessä Upsalan yliopiston ja Svensk Juristtidningin kanssa. Upsalan yliopistossa järjestetyssä juhlasymposiumissa oli esitelmöitsijöitä sekä Ruotsista että Suomesta, ja esitelmät julkaistiin Svensk Juristtidningin juhlanumerona. Myös kumpikin suomalainen yhdistys julkaisi aikakauskirjansa juhlanumeron, joissa kummassakin oli kirjoittajia sekä molemmista sisaryhdistyksistä että Ruotsista. Kaikki kolme juhlanumeroa lähetettiin kaikkien kolmen aikakauslehden kullekin tilaajalle.²⁹

YHDISTYKSEN TALOUS

YHDISTYKSEN OMA TALOUS

Nelikymmenvuotiaaksi Suomalainen lakimiesten yhdistys joutui elämään lähes yksinomaan jäsenmaksuillaan. Yhdistys oli saanut valtiolta vuosiksi 1908–1910 apurahan Lakimiehen julkaisemista varten ja vuonna 1929 kertakaikkisen 50 000 markan määrärahan suomenkielisen lainopillisen kirjallisuuden toimittamiseen ja kustantamiseen. Tämä määräraha tuli loppuun käytetyksi vasta vuonna 1939. Vuodesta 1934 lähtien saatiin valtionapua A-sarjaa varten, ja määrätarkoituksin saatiin joitakin avustuksia muilta tahoilta. Vuodesta 1939 lähtien on vuotuisilla, tosin vaihtelevilla valtionavuilla ollut olennainen merkitys yhdistyksen taloudelle. Muualta saatu tuki on sekin ollut eri projektien toteuttamiselle hyvin tärkeitä.

Inflaation sekä kirjanpitolainsäädännön ja -käytännön muuttumisen vuoksi on varsinkin kaukana toisistaan olevien vuosien vertaileminen hankalaa. Vuosien 1995–1997 poikkeukselliset ylijäämät johtuvat kertaluonteisista arvopaperien ja kustannusoikeuksien myyntivoitoista.

29 Ks. Svensk Juristtidning 1984 s. 675–921; JFT 1984 s. 381–664; LM 1984 s. 937, II–IX, 943–1347.

Vuodesta 1988 lähtien on omakatteiset rahastot sisällytetty Lakimiesyhdistyksen tilinpäätökseen. Seuraavassa esitetään numeroina oman pääoman erät vuosilta 1987–1997 tuhansin markoin:

	Omakatteiset rahastot	Muut rahastot	Vapaa oma pääoma	Oma pääoma yhteensä
1987	516	53	150	719
1988	591	53	179	823
1989	656	50	213	919
1990	721	50	257	1028
1991	761	50	307	1118
1992	776	50	379	1205
1993	810	50	423	1283
1994	843	50	472	1365
1995	1698	50	917	2665
1996	1831	50	1464	3345
1997	2374	50	2164	4588

RAHASTOT JA SÄÄTIÖT

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toiminnan tukena on kaksitoista rahastoa, jotka ovat yleensä muodostettu yhdistykselle eri tarkoituksia varten lahjoitetuista tai testamentatuista varoista. Seuraavassa luetellaan nämä rahastot, niiden perustamisvuodet ja niiden pääoma vuoden 1977 lopussa:

Omakatteiset rahastot

Ferdinand Forsströmin rahasto (1912)	29917,87
Emanuel Saloheimon rahasto (1913)	32689,58
Alfred Kordelinin kirjallisuusrahasto (1917)	152438,65
Alfred Kordelinin testamenttirahasto (1918)	166685,26
F. O. Liliuksen testamenttirahasto (1930)	464439,26
Allan Särkilahden muistorahasto (1936)	128931,76
Birger Wegeliuksen rahasto (1938)	207288,08
K. A. Brunoun rahasto (1944)	405315,86
Hilma ja August Janssonin rahasto (1950)	775727,55

Muut rahastot

Raf. Erichin rahasto (1948)	1800,00
Kaarlo Isomäen rahasto (1959)	20859,00
F. A. Pehkosen rahasto (1962)	27770,17
yht.	2424863,04

Kullekin omakatteiselle rahastolle on kuulunut oma varallisuus, jonka tuottoa on käytetty rahaston sääntöjen mukaisesti toisaalta rahaston pääoman kartuttamiseen, toisaalta rahaston tarkoituksen toteuttamiseen. Vuodesta 1993 näiden rahastojen varallisuus on yhdistetty yhdeksi, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen omaisuudeksi luettavaksi kokonaisuudeksi, jolloin tähän kokonaisuuteen kuuluvat arvopaperit on muodostettu samoiksi arvo-osuuseriksi Lakimiesyhdistyksen muiden arvopaperien kanssa. Yhdistettyjen arvo-osuuserien tuotto jaetaan marraskuun 22 päivän 1992 arvojen nojalla määriteltyjen prosenttiosuuksien mukaan eri rahastoille ja Lakimiesyhdistyksen yleiseen käyttöön, ja vastaavasti samoin jaetaan yhdistettyjen rahastojen tuotto kullekin rahastolle. Arvo-osuusoloissa on tällä tavoin voitu edullisesti turvata kullekin rahastolle tuottojen ja pääomien asianmukainen kehittyminen.

Tästä kehityksestä eivät ole päässeet osallisiksi Erichin, Isomäen ja Pehkosen rahastot, jotka on vanhastaan luettu yhdistyksen tilinpäätöksissä sen omaan pääomaan: Erichin rahaston pääoma on pysynyt samana rahamääränä siitä lähtien kun WSOY:n vuonna 1948 lahjoittamiin 60 000 vanhaan markkaan vuonna 1961 lisättiin rouva Hellin Erichin testamentin perusteella saadut 120 000 vmk ja Pehkosen rahaston siitä pitäen kun se vuonna 1962 liitettiin yhdistyksen kirjanpitoon, eikä Isomäen rahastonkaan pääomaa ole kartutettu vuoden 1965 jälkeen.

Ministeri K. G. Idmanin rahasto, josta Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen huomattavimmat säännölliset palkinnot jaetaan, toimii samoin kuin kaikki omakatteiset rahastot yhdistyksen vahvistamien sääntöjen perusteella, mutta sen varat eivät kuulu yhdistyksen kirjanpitoon, vaan ovat Merita Pankin hoidossa.

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toimintaa lähellä on kaksi säätiötä, vuonna 1958 perustettu Oikeustieteen tutkimussäätiö ja vuonna 1959 perustettu Olga ja Kaarle Oskari Laitisen säätiö. Nämä säätiöt ovat luonteeltaan varsin erilaisia. Oikeustieteen tutkimussäätiö on perustettu yhdistyksen omilla varoilla. Sen omat varat ovat suhteellisen vähäiset. Sen toiminta perustuu pääasiassa sille määrätarkoituksiin lahjoitettuihin, näihin tarkoituksiin kulutettaviin varoihin, jotka on ohjattu säätiölle eikä suoraan yhdistykselle esim. lahjoitusten verovähennysoikeuden ehtojen täyttämiseksi. Olga ja Kaarle Oskari Laitisen säätiön perustana taas on Laitisen puolisoiden testamentti, jolla saatujen varojen tuottoa säätiö käyttää tarkoituksiinsa, pääasiassa oikeustieteellisen tutkimuksen ja jatko-opintojen tukemiseen.

Säätiön huoneistoa ja kalustoa on aikaisemmin mainituin tavoin voitu käyttää suoranaisemminkin Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toiminnassa.³⁰

PAIKALLISOSASTOT

Tärkeän osan Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen organisaatiosta muodostavat sen paikallisosastot, joita on edellytetty Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen ensimmäisistä säännöistä alkaen. Ensimmäinen paikallisosasto perustettiin vuonna 1907 Viipurin. Sen toiminta tyrehtyi muutaman vuoden kuluttua, virvoitettiin vuonna 1927 ja lakkasi kaupungin luovuttamiseen. Tampereelle oli jo vuonna 1904 perustettu lakimiesyhdistys, jota ei kuitenkaan muodostettu Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen paikallisosastoksi. Tämänkin paikallisyhdistyksen toiminnan lakattua kymmenkunnan vuoden kuluttua kaupunkiin perustettiin Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen paikallisosasto vuonna 1928. Tämä on nyt Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen vanhin paikallisosasto. Oulussakin on ollut vuonna 1906 perustettu, pari vuotta toiminut lakimiesten yhdistys. Lahteen perustettiin vuonna 1912 lakimiesten yhdistys, joka ei nukahtanut, mutta ei voinut liittyä Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen paikallisosastoksi, kun sen kaikki jäsenet eivät olleet tutkinnon suorittaneita lakimiehiä. Kun nämä vaikeudet oli neuvotellen voitettu, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen Lahden osasto perustettiin vuonna 1943. Satavuotiskauden viimeisten kymmenen vuoden aikana on perustettu kolme uutta paikallisosastoa, Loimaan seudulle vuonna 1991, Kala- ja Pyhäjokilaaksoon vuonna 1994 ja Ylä-Savoon vuonna 1996. Paikallisosastoja on siten nyt yhteensä 21.

Käsiteltäessä edellä yhdistyksen kokoustoimintaa on mainittu, miten koko yhdistyksen kokouksia on pidetty Helsingin ulkopuolella eri paikallisosastojen vieraina. Pääasiassa on paikallisosastojen toiminta tietysti niiden omaa, jota pääyhdistys avustaa etenkin lähettämällä esitelmöitsijöitä, viime vuosikymmeninä useita kymmeniä vuodessa. Aikaisemmin lähetettiin paikallisosastoille myös keskustelukysymysten alustuksia kirjallisina. Tämän toiminnan vähitellen hiivuttua paikallisosastot ovat

30 Rahastoista ja säätiöistä ks. LM 1958 s. 911–919, 1963 s. 520–521, 1968 s. 798–805, 1976 s. 276–278, ja omakatteisten rahastojen yhdistämisestä yhdistyksen hallituksen kokouksen pöytäkirjaa 24.11.1992, 12 §.

ottaneet järjestääkseen tavanomaisten esitelmäkokousten lisäksi kiinteämpiä koulutustilaisuuksia (myös laivaseminaareina), joita niitäkin pääyhdistys on tukenut. Paikallisosastoilla voi olla julkaisutoimintaakin; mainittakoon tässä Satakunnan osaston 50-vuotisjuhlakirja (1995).

Paikallisosastoilla on myös yhteistoimintaa, esim. läheisten osastojen yhteisiä kokouksia. Yhteistyökumppanina on toisinaan myös Suomen Lainopillisen Yhdistyksen tai Suomen Asianajajaliiton paikallisosasto, muun alan yhdistys, niin kuin Lahdessa diplomi-insinöörit, arkkitehdit ja ekonomit, taikka sitten yksi tai useampi valtakunnan rajan takana oleva lakimiesyhdistys, esimerkkinä Pohjoiskalotin lakimiespäivät. Eikä yhteistyökumppanin tarvitse niin läheltäkään olla: Lahden lakimiesten ulkomainen yhteistoiminta on suuntautunut Pécsiin. Muutenkin paikallisosastot ovat järjestäneet opintomatkoja ulkomaille; mainittakoon esimerkkeinä Lahden osaston matka Berliiniin vuonna 1990, Mikkelin osaston 60-vuotismatka Tallinnaan ja Tarttoon vuonna 1995 ja Satakunnan osaston matka Brysseliin ja Luxemburgiin vuonna 1996. Laajat puitteet sai Kuopion osaston vuonna 1978 Niu-vanniemen sairaalassa järjestämä syntyakeisuussymposiumi, johon osallistui noin 140 lakimiestä ja lääkäriä maan eri puolilta (LM 1979 s. 298–312).

Samaan tapaan kuin muutaman kerran aikaisempinakin vuosikymmeninä järjestettiin vuosina 1986, 1987, ja 1989 pääyhdistyksen ja paikallisosastojen välisten samoin kuin eri paikallisosastojen keskeisten yhteyksien kiinteyttämiseksi kolme alueellista pääyhdistyksen ja paikallisosastojen välistä neuvottelukokousta: Mikkelissä 15.10.1986 Joensuun, Kymenlaakson, Lahden, Lappeenrannan, Mikkelin ja Savonlinnan paikallisosastoille, Oulussa 16.10.1987 Kainuun, Keski-Suomen, Kuopion, Lapin, Oulun ja Etelä-Pohjanmaan paikallisosastoille ja Turussa 20.10.1989 Hämeenlinnan, Länsi-Uudenmaan, Satakunnan, Tampereen, Turun ja Vaasan paikallisosastoille. Kokouksiin osallistuivat pääyhdistyksen edustajien lisäksi asianomaisten paikallisosastojen puheenjohtajat ja sihteeri. Yhdistyksen hallitus ja sen kaikkien paikallisosastojen kokoontuivat 9.10.1992 yhteiseen neuvottelukokoukseen Tampereelle.

Paikallisosastojen puheenjohtajana vuosina 1988–1997 ovat toimineet:

Etelä-Pohjanmaan osasto (per. 7.2.1975): asianajaja Martti Lepistö 1988, varatuomari Liisa Talvitie 1989–.

Hämeenlinnan osasto (per. 25.9.1946): poliisimestari Terho Jokinen 1988–1990, varatuomari Pentti Kaivosoja 1991–1994, asianajaja Jari Salminen 1995–1996, varatuomari Martti Mikkola 1997–.

Joensuun osasto (per. 29.1.1938): käräjätuomari Olli Kyrö 1987–1988, kaupunginviskaali Matti Tolvanen 1989–1990, kaupunginvouti Kalervo Turpeinen 1991–1993, asianajaja Kai Laine 1994–1996, asianajaja Kari Harju 1997–.

Kainuun osasto (per. 3.2.1938): asianajaja Kaija Räihä 1984–1989, pankinjohtaja Kalevi Mäkiaho 1990–1993, laamanni Esko Oikarinen 1994–1996, asianajaja Ismo Kirkkopelto.

Kala- ja Pyhäjokilaakson osasto (per. 24.11.1994): varatuomari Ritva Tolonen 1995, kihlakunnanvouti Tarmo Rapo 1996–.

Keski-Suomen osasto (per. 15.2.1937): varatuomari Katri Suvikorpi 1988–1993, varatuomari Maija-Liisa Järvinen 1994–1996, asianajaja Terttu Heikkilä 1997–.

Kuopion osasto (per. 3.12.1935): hovioikeudenneuvos Juhani Launis, 1987–1989, hovioikeudenneuvos Liisa Ollikainen 1990–1992, hovioikeudenneuvos Juha Hyvärinen 1993–.

Kymenlaakson osasto (per. 14.12.1946): varatuomari Jaakko Sutela 1988–1989, varatuomari Pentti Antikainen 1990–1991, asianajaja Jukka Salomaa 1992–1996, varatuomari Kari Alanko 1997–.

Lahden osasto (per. Lahden Lakimiesten Yhdistyksenä 1912, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen paikallisosastona 20.12.1943) käräjätuomari Juha-Matti Murto 1988–1989, oikeusneuvosmies Juhani Kivihalme 1990–1992, käräjätuomari Olli Kyrö 1993, asianajaja Tuija Kanerva-Niemi 1994–1995, asianajaja Jukka Holopainen 1996–.

Lapin osasto (per. 17.11.1946): varatuomari Jarmo Rankinen 1988, maa-oikeustuomari Risto Orispää 1989–1990, varatuomari Teija Unkila 1991–1992, varatuomari Matti Kostenius 1993, varatuomari Leena Roiko-Kallio 1994, oikeustieteen lisensiaatti Ulla Karvo 1995, asianajaja Tuomo Pekkala 1996, oikeustieteen tohtori Matti Ilmari Niemi 1997–.

Lappeenrannan osasto (per. 15.10.1945): pormestari Pekka Suninen 1984–1990, oikeusneuvosmies Ilkka Ryytänen 1991–1996, varatuomari Marjut Heikkilä 1997–.

Loimaan osasto (per. 8.5.1991): yleinen oikeusavustaja Pirjo Meriläinen 1992–. Länsi-Uudenmaan osasto (per. 27.11.1984): asianajaja Pekka Haveri 1988 ja 1997–, nimismies Reino Huttunen 1989–1992, pankinjohtaja Jukka Suominen 1993–1994, asianajaja Seppo Lindberg 1995–1996.

Mikkelin osasto (per. 1.11.1935): asessori Tauno Haavikko 1987–1992, oikeusneuvosmies Jorma Huttunen 1993–1996, varatuomari Jaakko Laamanen 1997–.

Oulun osasto (per.22.5.1931): oikeustieteen lisensiaatti Oili Hirvonen 1987–1993, asianajaja Ritva Jyrkkä 1994, varatuomari Jorma Bäckman 1995–1996, asianajaja Pirjo Isoluoma 1997–.

Satakunnan osasto (per. 4.3.1945): kaupunginvouti Ahti Kinnunen 1987–1991, oikeusneuvosmies Ilkka Karumo 1992–1995, kärjäjätuomari Annamajaja Juusela 1996–.

Savonlinnan osasto (per. 4.2.1959): asianajaja Harri Auravuo 1983–1989, kihlakunnantuomari Lasse Broms 1990–1992, asianajaja Antti Vainio 1993–1995, asianajaja Pekka Mäkinen 1996, poliisipäällikkö Mikko Kannaste 1997–.

Tampereen osasto (per. 26.1.1928): asianajaja Pentti Auer 1987–1989, kihlakunnantuomari Erkki Mali 1990–1991, asianajaja Seppo Mäkelä 1992–1995, kärjäjätuomari Päivi Kilpikari 1996, asianajaja Pekka Suojanen 1997–.

Turun osasto (per.24.3.1937): hovioikeudenneuvos Hannu Koskeniemi 1986–1990, hovioikeudenneuvos Antero Pajala 1991–1994, hovioikeudenneuvos Allan Ahnger 1995–.

Vaasan osasto (per.2.4.1945): hovioikeudenneuvos Kalervo Auerma 1988–1989, asianajaja Vesa Niinikangas 1990, hovioikeudenneuvos Olli Varila 1991–1994, professori Juha Tolonen 1995–.

Ylä-Savon osasto (per.10.5.1996): kärjäjätuomari Hannu Laitinen 1996–.

Helsingissä on Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen koko alaa koskevan toiminnan lisäksi ollut kaksi yhdistyksen sääntöjen mukaista harrastuspiirien kerhoa: Julkisen oikeuden kerho vuodesta 1938 ja Yleisen oikeuden (siviili-, rikos- ja prosessioikeuden) kerho vuodesta 1961. Kerhoista kerrotaan täysin toimivina vielä Kalle O. Pesosen 75-vuotishistoriikissa, mutta viimeiset niitä koskevat maininnat yhdistyksen toimintakertomuksissa ovat vuodelta 1971, eikä niistä ole Lakimiehen palstoillakaan sen jälkeen muuta elonmerkkiä kuin oikeusministeri Matti Louekosken Julkisen oikeuden kerhossa syyskuussa 1974 pitämä alustus (1974 s. 845–848) ”Poissa silmistä, poissa mielestä”.

HUOMIONOSOITUKSET JA PALKINNOT

Suomalainen Lakimiesyhdistys ei sen enempää kuin yleensä muutkaan vastaavanlaiset aatteelliset yhdistykset voi maksaa luottamushenkilöilleen rahallista korvausta näiden usein paljon aikaa ja tarmoa vaativasta toiminnasta yhdistyksen hyväksi. Aatteellisten yhdistysten tavoin Lakimiesyhdistyksen voi osoittaa kiitollisuuttaan erilaisin huomionosoituksin, joita niiden saajatkin yleensä pitävät arvossa. Huomionosoituksen perusteena voi osaksi tai kokonaankin olla myös ansiokas toiminta yhdistyksen ulkopuolella.

Arvokkain Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen käyttämä huomionosoitus on kutsua kunniajäseneksi henkilö, ”jolle yhdistys tahtoo osoittaa erityistä kunnioitusta”. Ensimmäisiksi kunniajäseniksi kutsuttiin yhdistyksen 30-vuotisjuhlakokouksessa vuonna 1928 yhdistyksen neljä ensimmäistä puheenjohtajaa, joilla oli mittavat ansiot myös sekä muutoin yhdistyksen piirissä että vaikeina aikoina yhteiskunnan johdopaikoilla. Perusteina myöhemmillekin kunniajäsenyyksille ovat olleet merkittävät tieteelliset tai yhteiskunnalliset ansiot. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kotimaisesti kunniajäseneksi on kutsuttu:

- 1928 valtionhoitaja P.E. Svinhufvud (1861–1944)
presidentti K.J. Ståhlberg (1865–1952)
oikeusneuvos Allan Serlachius (1870–1935)
oikeusneuvos F.O. Lillius (1871–1928)
- 1947 tasavallan presidentti J.K. Paasikivi (1870–1956)
kansleri Antti Tulenheimo (1879–1952)
- 1948 KHO:n presidentti U.J. Castrén (1886–1965)
professori Kaarlo Kaira (1886–1966)
KKO:n entinen presidentti F.A. Pehkonen (1870–1957)
- 1953 presidentti Risto Ryti (1889–1956)
professori T.M. Kivimäki (1886–1968)
- 1956 professori Kyösti Haataja (1881–1956)
- 1958 professori Aarne Rekola (1893–1965)
hovioikeuden asessori N.J.H. Jack (1880–1964)
toimitusjohtaja Ilmari Kataja (1891–1967)
- 1964 professori Tauno Tirkkonen (1898–1976)

- 1968 professori V. Merikoski (1905–1982)
oikeusneuvos Paavo Kekomäki (1900–1977)
laamanni Aarne Palomäki (1899–1979)
- 1970 professori Tauno Ellilä (1907–1975)
- 1973 tasavallan presidentti Urho Kekkonen (1900–1986)
KHO:n presidentti Antti Hannikainen (1910–1976)
KHO:n presidentti Aarne Nuorvala (1912–)
- 1975 professori Seppo Zitting (1915–)
- 1988 KHO:n presidentti Antti Suviranta (1923–)

Ulkomailta kutsuttiin Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kunniajäseniksi yhdistyksen täyttäessä 50 vuotta 1948 valtakunnanmarsalkka Birger Ekeberg ja professori Henrik Munktell Ruotsista, korkeimman oikeuden presidentti Thomas Frølund ja professori Henry Ussing Tanskasta sekä yliopiston rehtori Ólafur Lárusson Islannista. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen täyttäessä 75 vuotta vuonna 1973 kutsuttiin kunniajäseniksi professorit Johs. Andenæs Norjasta, Per Olof Ekelöf Ruotsista ja W. E. von Eyben Tanskasta sekä korkeimman oikeuden tuomari Ármann Snævarr Islannista.³¹

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kunniajäsenet ovat kaikki olleet lakimiehiä. Muun alan tiedemiehille yhdistys on osoittanut huomiotaan kutsumalla heitä asiantuntijajäsenikseen, niin kuin on mainittu edellä yhdistyksen jäsenistöä käsiteltäessä.

Arvokas huomionosoitus on myös merkkipäiväksi ilmestynvä juhlaulkaisu, ja arvokkaimmat Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen juhlaulkaisut ilmestyvät yhdistyksen C-sarjassa. Satavuotiskauden kahtena viimeisenä vuosikymmenenä ovat C-sarjassa ilmestyneet seuraaville henkilöille omistetut 70-vuotisjuhlakirjat:

- 1982 Aarne Nuorvala (C 18)
1985 Seppo Zitting (C 19)
1987 Matti Ylöstalo (C 21)
1990 Lassi Kilpi (C 22)
1993 Antti Suviranta (23)

31 Kunniajäsenistä ks. alaviitteessä 8 mainittujen merkkipäiväselostusten lisäksi *V. Merikoski*, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen uudet kunniajäsenet, LM 1948 s. 346–349 sekä ”välivuosilta” LM 1947 s. 381, 1953 s. 1033–1034, 1956 s. 504, 1964 s. 485–486, 1971 s. 185–186, 1976 s. 473.

Rikosoikeuden piirissä on tapana julkaista 70-vuotisjuhlakirja nimellä ”Rikosoikeudellisia kirjoitelmia” yhdistyksen A-sarjassa. 20-vuotiskautena on omistettu Rikosoikeudelliset kirjoitelmat IV ja V Reino Ellillälle (1980, A 144) ja Inkeri Anttilalle (1986, A 168). Sitä paitsi julkaistiin nro VI (1989, A 185) ”Rikosoikeuden juhluvuonna 1989”.³² Yhdessä Suomen Lainopillisen Yhdistyksen kanssa Suomalainen Lakimiesyhdistys julkaisi Lainopillisen Yhdistyksen sarjassa ilmestyneen juhlaulkaisun korkeimman oikeuden presidentin Curt Olssonin 70-vuotispäiväksi (1989).

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen vuosikirjaa Oikeustiede-Jurisprudentia käsiteltäessä on mainittu Kaarle Makkosen ja Aulis Aarnion 60-vuotisjuhlajulkaisuihin ilmestyneet niteet XVI (1983) ja XXX (1997). Tavallisempi huomionosoitus 60-vuotispäiväksi on Lakimiehen juhlanumero. Harvinaisempi muistamistapa taas oli mitali, jonka Suomalainen Lakimiesyhdistys yhdessä usean muun tahon kanssa lyötti professori Inkeri Anttilasta hänen 80-vuotispäiväkseen (1996). Omaksi 50-vuotisjuhlakseen (1948) Suomalainen Lakimiesyhdistys lyötti mitalin, jonka etusivulle on kuvattu yhdistyksen neljä ensimmäistä puheenjohtajaa ja kunniajäsentä P. E. Svinhufvud, K. J. Ståhlberg, Allan Särkilahti (Serlachius) ja F. O. Lilius.

Tunnustuksena lähinnä Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen omassa piirissä tapahtuneesta toiminnasta yhdistys antaa viirinsä (standaarinsa). Viirit ovat yhdistyksen kymmenentenä vuosikymmenenä saaneet:

- 1989 professori Mikael Hidén
- 1990 hovioikeuden presidentti Martti Leistén
- 1994 KHO:n presidentti Pekka Hallberg
- 1995 professori Leena Kaartio
- 1996 professori Raimo Lahti

Tieteellisen toiminnan tunnustuksena ja jatko-opintojen kannustuksena Suomalainen Lakimiesyhdistys jakaa rahapalkintoja, suurelta osin yhdistykselle tarkoitusta varten jo vuodesta 1911 alkaen lahjoitetuista rahastoista. 90-vuotisjuhlussaan (1988) yhdistys antoi professori Aulis Aarniolle 30 000 markan palkinnon, ei vain tunnustukseksi ansioituneelle suomalaiselle (”tällä hetkellä kansainvälisesti tunnetuimmalle”, sanoi palkinnon luovuttaessaan yhdistyksen puheenjohtaja Mikael Hidén) oikeustieteen harjoittajalle, vaan myös edistääkseen konkreettisesti tutki-

mustyön menestyksellistä jatkumista. – Oikeustieteen Tutkimussäätiön myöntämä tunnustuspalkinto annettiin Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen 70-vuotisjuhlassa (1968) professori Tauno Tirkkoselle ja 75-vuotisjuhlassa (1973) professori Veli Merikoskelle.

Huomattavin säännönmukaisesti jaettavista palkinnoista on Ministeri, lakitieteen tohtori K.G. Idmanin rahastosta joka kolmas vuosi etevälle kansainvälisen yksityisoikeuden tutkijalle jaettava palkinto, jonka suuruus on päättyvänä kymmenvuotiskautena ollut 20 000–25 000 markkaa. Palkinnon ovat tänä aikana saaneet oikeustieteen tohtorit Timo Esko vuonna 1989 teoksesta ”Lainvalinta ja kansainväliset työsuhteet”, Lauri Hannikainen vuonna 1991 teoksesta ”Peremptory norms (jus cogens) in international law”, Arvid A. Skaar (Norja) vuonna 1992 teoksesta ”Permanent establishment, Erosion of tax treaty principle” ja Martti Koskenniemi vuonna 1995 teoksesta ”Kansainväliset pakotteet ja Suomi, Ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvat ei-sotilaalliset sanktiot ja niiden täytäntöönpano Suomessa”.

Nuorille tieteenharjoittajille jaetaan vuosittain palkintoja edellisenä vuonna ilmestyneistä suomenkielisistä oikeustieteellisistä tutkimuksista. Palkintoina jaetaan eri rahastojen ja myös yhdistyksen omista varoista vuosittain päätetty rahamäärä (joka vuosina 1988–1997 oli 15 000–30 000 markkaa vuodessa) niin monelle teokselle kuin katsotaan olevan syytä palkita. Vuosina 1988–1997 on tällaisen palkinnon saanut 48 tutkijaa.

Nuorten lakimiesten jatko-opintoihin jaetaan niin ikään eri rahastoista ja myös yhdistyksen omista varoista apurahoja, joita on vuosina 1988–1997 ollut vuosittain kolme tai neljä, suuruudeltaan 4 000–6 000 markkaa. Vuosina 1988–1997 on tällaisen apurahan saanut 31 jatko-opintoja harjoittavaa lisensiaattia tai kandidaattia.

Vuosittain jaetaan myös palkinto ”parhaasta Lakimies-lehdessä edellisenä vuotena julkaistusta artikkelista”. Tämän palkinnon, suuruudeltaan 4 000–6 000 markkaa, ovat vuosina 1988–1997 saaneet:

1988	Markku Keinonen, ”Yritysryhmän sisäiset ja sen osakkaiden väliset transaktiot VerL 57 §:n kannalta”
1989	Matti Rudanko, ”Rakennustyön vastaavan työnjohtajan vastuusta”
1990	Olli Mäenpää, ”Euroopan ihmisoikeussopimus ja oikeusturvan takeet hallintoasioissa”

- 1991 Jarno Tepora, ”Yrityskiinnityslain käteispanntauskielto ja erityis rahoitus sopimusten vakuusjärjestelyt”
- 1992 Tapio Lappi-Seppälä, ”Rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopumista koskeva uudistus I–II”
- 1993 Outi Suviranta, ”Eduskunnalle budjettivaltana pidätetty organisaatiovalta ’henkihieverissä?’”
- 1994 Tuula Linna, ”Korkeimman oikeuden perustelut oikeuskäytännön ohjauksena – toteutuuko prejudikaatio”
- 1995 Janne Kaisto, ”Onko maksajalla suoja?”
- 1996 Pekka Aalto, ”Liittymisestä Euroopan unioniin, Huomioita noudatetuista periaatteista ja käytännöistä”
- 1997 Kimmo Nuotio, ”Oikeuden toteutumisesta monimutkaistuvassa yhteiskunnassa”

TOISELLE SATAVUOTISKAUDELLE

Suomalaisen oikeuskulttuurin tulevaisuuden näkymiä tutkailee Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen puheenjohtaja, presidentti Pekka Hallberg omassa juhlakirjoituksessaan. Tässä katsauksessa Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen historiaan voinee yhdistyksen ja sen jäsenten puolesta esittää tulevaisuuden toiveita lainaamalla yhdistyksen kunniajäsenen, presidentti K. J. Ståhlbergin yhdistyksen 40-vuotisjuhlassa (1934) pitämää puhetta. Käsiteltyään ”muotoa”, täysipitoista suomalaista esitysmuotoa kirjoitettaessa ”lakiasioita, jopa lakitiedettäkin”, hän jatkaa:

”Mutta palatakseni muodosta sisällykseen toivon, että lakimiesten yhdistys, jonka nimiviirissäkin on sana ’laki’, edelleen tulee tehokkaasti edistämään sekä yleisten oikeusolojen ja oikeusperiaatteiden tuntemista että ennen kaikkea Suomen oman vapaan kansan lakia ja oikeutta, sen kehittämistä, tutkimista ja noudattamista. Siinä merkissä olkoon Suomalaisella lakimiesten yhdistyksellä suurten tehtävänsä mitausta menestystä.”³³